

Λαογραφικά Στοιχεία Αγίας Φωτιάς

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Αγίας Φωτιάς Σητείας

Η ιστορία της περιοχής ξεκινάει από πολύ παλιά, επί Ενετών, καθώς τότε πρωτοαναπτύχθηκε, αλλά και ακόμη παλιότερα, καθώς πρόσφατα, βρέθηκε πρωτομινωικός οικισμός με αντίστοιχο νεκροταφείο. Εκθέματα του οικισμού υπάρχουν στα μουσεία του Ηρακλείου και του Αγ. Νικολάου. Στην περιοχή που τώρα βρίσκεται το χωριό χτίστηκε το μοναστήρι της Αγ. Φωτεινής, αλλά αργότερα γκρεμίστηκε. Το 1853 ήρθε από τα Χανιά μια εύπορη οικογένεια η οποία είχε διωχθεί για εγκλήματα κατά των Τούρκων. Η οικογένεια έφερε μαζί της τους ανθρώπους που εργάζονταν για αυτήν και εγκαταστάθηκε στην περιοχή. Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε το χωριό.

Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής ξεκίνησε πριν 21 χρόνια, με ξενοδοχειακές μονάδες. Αν επισκεφθεί κανείς την περιοχή, μπορεί να δει το νερόμυλο του χωριού.

Το σχολείο της περιοχής λειτούργησε για πρώτη φορά το 1977.

Ο σύλλογος αναβιώνει το παραδοσιακό πανηγύρι της Αναλήψεως (40 μέρες μετά το Πάσχα) και υπάρχουν προοπτικές για έκδοση ημερολογίου. Να σημειωθεί ότι παλιότερα γινόταν η εκδήλωση της Αγ. Φωτεινής.

Λαογραφικά Στοιχεία Ανατολής

Σύμφωνα με την παράδοση, το χωριό πήρε το όνομα «Ανατολή», επειδή δέχεται πρώτο τις ακτίδες της ανατολής του ήλιου.

Στην περιοχή βρίσκεται η Μονή Καρκασιανών, η οποία ιδρύθηκε όταν ο Ν. Φωκάς εγκατέστησε στην περιοχή χιλιάδες χριστιανικές οικογένειες, με σκοπό να τονώσει το χριστιανισμό.

Πολιτιστικός Σύλλογος Ανατολής

Την Καθαρά Δευτέρα διοργανώνει τη γιορτή της Φασολάδας και στα τέλη Οκτωβρίου με αρχές Νοέμβρη, τα καζανέματα. Επίσης, διοργανώνει την Κοπή της Βασιλόπιτας. Άλλες δραστηριότητες του συλλόγου αφορούν στη διοργάνωση Λαϊκής Βραδιάς στα πλαίσια των «Κυρβείων», καθώς και Θέατρο.

Μια εκκλησία που αξίζει να δει ο επισκέπτης είναι ο ναός των Αγίων Πάντων με Βυζαντινές εικόνες ανεκτίμητης αξίας και τμήματα τέμπλων. Χρονολογείται από το 1852 και στο ναό υπάρχουν πάνω από 180 εικόνες.

Στο χωριό λειτουργούν δύο ξενώνες και μία επιπλέον ξενοδοχειακή μονάδα, καθώς και καφενείο του Δήμου Ιεράπετρας. Επίσης, υπάρχει ένας ενετικός Πύργος και μία παλιά πηγή με το όνομα «Κάτω Βρύση».

Λαογραφικά Στοιχεία Βουλισμένης

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Στη Βουλισμένη, όπως και σε άλλες περιοχές της Κρήτης και της υπόλοιπης Ελλάδας, οι άνθρωποι διατηρούν έθιμα συνδεδεμένα με τις θρησκευτικές γιορτές, με τις κοινωνικές τους εκδηλώσεις κ.τ.λ. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας και τη μέρα της Ανάστασης, οι ντόπιοι διατηρούν έθιμα τα οποία έχουν ιδιαίτερο τοπικό χρώμα.

Το βράδυ της Μ. Πέμπτης τα κορίτσια του χωριού προσφέρουν μεγάλα πανέρια με μονοκόμματες «κρεμαντολιές» (αλυσίδες, αρμαθιές) από νερατζανθούς, λεμονανθούς, και άνθη πορτοκαλιάς, για να στολιστεί ο Εσταυρωμένος. Ο ιερέας καλύπτει με αυτές τις «κρεμαντολιές» όλο το Σταυρό, με συνεχείς κυκλικές αναδιπλώσεις από την κορυφή μέχρι το έδαφος. Τα χρώματα από τους λευκοκίτρινους ανθούς των «κρεμαντολιών» διακόπτονται ενδιάμεσα από ένα γαρύφαλλο ή ένα τριαντάφυλλο. Τα άνθη παραμένουν στο Σταυρό μέχρι την Μ. Παρασκευή από όπου αφαιρούνται και εναποτίθενται μαζί με άλλα λουλούδια στο ξύλινο κουβούκλιο του Επιταφίου.

Τη Μεγάλη Παρασκευή, ο Επιτάφιος στολίζεται στην εκκλησία της Αγίας Ειρήνης-Πελαγίας και στη συνέχεια μεταφέρεται στον κεντρικό ναό της Μεταμόρφωσης. Το βράδυ της Μ. Παρασκευής, τα εγκώμια ψάλλονται από κορίτσια. Στο τέλος, ο Επιτάφιος μεταφέρεται σε όλο το χωριό με μικρούς σταθμούς και δεήσεις σε όποια εκκλησία συναντήσουν οι πιστοί. Ο Επιτάφιος ραντίζεται καθ' όλη την πομπή με ροδοπέταλα και ανθόνερο. Η πομπή πηγαίνει και στο νεκροταφείο όπου μνημονεύονται οι πεθαμένοι κάθε οικογένειας χωριστά. Τον Επιτάφιο σηκώνουν τέσσερις άντρες, οι οποίοι εναλλάσσονται. Η πομπή καταλήγει στο αρχικό σημείο, την εκκλησία, και εκεί όλοι περνούν κάτω από το ιερό Κιβώριο τρεις φορές. Στη συνέχεια ο ιερέας αφαιρεί και μοιράζει στους πιστούς τα μυρωδικά, τα άνθη δηλαδή που στολίζουν το ιερό Κιβώριο. Εκείνοι με τη σειρά τους θα τα φυλάξουν στο εικονοστάσι του σπιτιού τους ή θα τα κάνουν φυλαχτά.

Το Μεγάλο Σάββατο το βράδυ, πριν χτυπήσουν οι καμπάνες, τα παιδιά γυρίζουν όλο το χωριό πόρτα-πόρτα και παίζουν τα «σημαντήρια», καλώντας έτσι τους πιστούς στην εκκλησία. Όταν συγκεντρωθούν οι πιστοί στην εκκλησία, μετά το «δεύτε λάβετε φως» και λίγο πριν τα μεσάνυχτα, όλος ο κόσμος και ο ιερέας με τους ψάλτες, τα ιερά Εξαπτέρυγα, το Σταυρό χωρίς Σώμα και την Ανάσταση, κατευθύνονται σε ένα πλάτωμα έξω από τα τελευταία σπίτια, «στη Κάτω Μερά της Πλατέας» και εκεί καίνε τη Φουνάρα.

Το έθιμο της Φουνάρας: Σε μια πλαγιά κοντά στη Βουλισμένη, στο Βιγλί, υπάρχουν πολλά νερά και δάφνες πολύχρονες. Είναι έθιμο στο χωριό, το πρωί του Μ. Σαββάτου, οι νέοι και τα παιδιά του χωριού να πηγαίνουν σε εκείνη την πλαγιά και να μαζεύουν δάφνες κλαδιά ή και ολόκληρα δέντρα. Σε ένα βαθύ λάκκο που ανοίγουν στο πλάτωμα, στερεώνουν φυτευτά τα μεγαλύτερα δέντρα και συμπληρώνουν τα κενά με μικρότερα κομμάτια. Προσθέτουν γύρω-γύρω στη βάση βάτους ή ξερούς

σπάρτους για προσάναμμα. Το απόγευμα, η Φουνάρα, η μεγάλη φωτιά δηλ., είναι έτοιμη. Έχει σχήμα κυκλικό, με διάμετρο 3-4 μέτρα και ύψος 6-8 μέτρα. Στην κορυφή της Φουνάρας τοποθετείται, σε σταυρωτά ξύλα, ο Ιούδας, ο «Κηβουλίτης», μια καρικατούρα ανθρώπινου σώματος την οποία έχουν φτιάξει με παλιόρουχα παραγεμισμένα με άχυρα και χόρτα.

Τα μεσάνυχτα, μόλις ακουστεί το πρώτο «Χριστός Ανέστη», οι νέοι βάζουν φωτιά στη Φουνάρα. Η φωτιά συνοδεύεται με μπαλωθιές, βεγγαλικά και αυτοσχέδιες κροτίδες.

Στη Βουλισμένη, εκτός από τα έθιμα που διατηρούνται μέχρι σήμερα, υπάρχουν κάποια τα οποία σβήνουν σιγά-σιγά ή έχουν ξεχαστεί πια. Παλιά έθιμα της περιοχής ήταν ο Τρακοπόλεμος, τα απαλέθια και το γιάντες.

Τρακοπόλεμος ονομαζόταν ο πετροπόλεμος και σε αυτόν έπαιρναν μέρος τα αγόρια έως 18 ετών. Οι νέοι μαζεύονταν την παραμονή του Αγίου Νικήτα, το απόγευμα, μετά τον εσπερινό. Ο πετροπόλεμος γινόταν συνήθως ανάμεσα στους νεαρούς της Βουλισμένης και τους νέους άλλων περιοχών, όπως της Νεάπολης και της Λασιίδας. Το πεδίο μάχης ήταν η περιοχή από το Μπαμπούρι μέχρι το Βούλακα για τη μάχη με τους Λασιδιανούς και η περιοχή από του «Τρακοςάρι τ' Αλώνι» μέχρι τα «Χοντροχάρακα» με τους Νεαπολίτες.

Επίσης, τα απαλέθια ήταν ένα έθιμο της Καθαρής Δευτέρας και οι άντρες του χωριού παίζανε στην αυλή του Σχολείου. Καρφώνανε ένα ξύλο στη μια μεριά και στην άλλη τραβούσανε μια γραμμή σε απόσταση 10 μέτρων και από εκείνο το σημείο ρίχνανε τα απαλέθια, με στόχο να φτάσουν όσο το δυνατόν πιο κοντά στο ξύλο. Τα απαλέθια γίνονταν από σιδερόπετρα, είχαν στρογγυλό μέγεθος και διάμετρο 15-20 εκ. Τα διάλεγαν και τα πελεκούσαν, μέρες πριν, οι αντίπαλοι. Οι χαμένοι παίρνανε στην πλάτη τους νικητές και τους πήγαιναν μέχρι τη «Καλύβα του Παπαδάκη» με πειράγματα και αστεία και εκεί γινόταν γλέντι με ρακή μέχρι αργά.

Ένα άλλο έθιμο, που το συναντάμε και σε άλλες περιοχές της Κρήτης, ήταν το γιάντες. Όταν έτρωγαν πουλερικό, έβγαζαν το κοκαλάκι από το στήθος του που έχει σχήμα διχάλας, έπιανε ο καθένας μια άκρη, το τραβάγανε και έλεγαν «γιάντες». Από τότε και στο εξής, κάθε φορά που ο ένας έδινε στον άλλο κάτι, ο δεύτερος έπρεπε να πει «θυμούμαι το». Σε περίπτωση που ξεχνούσε να το πει, τότε είχε κερδίσει ο συμπαίκτης του.

Μια άλλη πολύ παλιά συνήθεια των ανθρώπων είναι το να δίνουν προσωνυμίες στους άλλους, παρανόμια δηλαδή ή παρατσούκλια. Τα παρανόμια είναι αστεία προσωνύμια που δίνουν στους συγχωριανούς με σκοπό, όχι τόσο να σατιρίζουν, αλλά να ξεχωρίζουν εύκολα κάποιον από κάποιον άλλο συνονόματό του. Από την άλλη, τα παρατσούκλια είναι μια παρορμητική γελοιογράφηση

γεγονότων ή ανθρώπων. Συνήθως πλάθονται για να αποδώσουν κάποια ατέλεια ή παράξενη συμπεριφορά. Μπορεί να είναι ατομικά ή να αναφέρονται σε ανθρώπινες ομάδες (χωριά, επαρχίες κ.τ.λ.). Κάποια παρανόμια γνωστά της περιοχής είναι Αγροφύλαξ, Λεμόνας, ΄λιαστη, Μεράστρης κ.τ.λ.. Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκδοχή για την προέλευση του προσωνυμίου «Τράμπες» ή «Τραμπατζήδες» που αναφέρεται στους Μεραμβελιώτες. Σύμφωνα με την παράδοση, όταν ένας Μεραμβελιώτης ξεγελάστηκε στο παζάρι και αγόρασε ένα γερασμένο γάιδαρο, τον ξαναπούλησε στον πρώτο ιδιοκτήτη του, αφού προηγουμένως τον είχε βάψει, του είχε βάλει ψεύτικα δόντια, καινούριο σαμάρι και φανταχτερά χαλινάρια. Από τότε όλοι οι Μεραμβελιώτες απέκτησαν το προσωνύμιο «Τραμπατζήδες».

Λιθοξόοι ή πελεκάνοι και λιθανάγλυφα: Στην περιοχή, η λαϊκή τέχνη εκφράστηκε και μέσα από τα λιθανάγλυφα, θέματα δηλαδή από τη θρησκεία, ή την παράδοση, τα οποία αναπαρίστανται πάνω σε πέτρα. Οι τεχνίτες που ασχολούνταν με το πελέκημα της πέτρας, οι λιθοξόοι, ήταν γνωστοί με την ονομασία «πελεκάνοι». Τα περισσότερα λιθανάγλυφα του χωριού είναι ανυπόγραφα, δείγμα σεμνότητας του λαϊκού καλλιτέχνη. Στη Βουλισμένη υπάρχουν παραδοσιακά λιθανάγλυφα, σκαλισμένα πάνω σε πέτρα, εντοιχισμένα κυρίως πάνω από πορτοστασιές και εικονίζουν τον προστάτη άγιο, αποτρεπτικούς-φυλακτήριους σταυρούς και διάφορα άλλα διακοσμητικά θέματα.

Το αρχαιότερο λιθανάγλυφο που σώζεται μέχρι σήμερα στη Βουλισμένη είναι το Γοργόνειο του Βιγλιού, μια πέτρινη κεφαλή σκαλισμένη σε ξενόφερτη μαρμαρόπετρα χωρίς επιγραφικά ίχνη. Παλιότερα, ήταν τοποθετημένο πάνω από μια καμαρόσχημη χαμηλή πορτούλα, που έκλεινε την έξοδο της πηγής του Βιγλιού. Σήμερα είναι εντοιχισμένη σε ένα προστατευτικό τοίχωμα που χτίστηκε πρόσφατα στον ίδιο χώρο. Το Γοργόνειο του Βιγλιού εικονίζει τη Γοργώ ή Μέδουσα, μια θεία της θάλασσας και τέρας της ελληνικής μυθολογίας, σε απλουστευμένη και σχηματοποιημένη μορφή: αναπαρίστανται χρυσά φτερά τα οποία τοποθετούνται πάνω από το κεφάλι, καθώς επίσης και φίδια που συμπλέκονται σε απαλούς κυματισμούς σαν φυσικές γυναικείες πλεξούδες ή «δένουν» γύρω από το λαιμό.

Στη Βουλισμένη υπάρχουν αρκετά παραδοσιακά λιθανάγλυφα, τα οποία σώζονται έως σήμερα. Ένα παραδοσιακό λιθανάγλυφο βρίσκεται στην Απάνω Γειτονιά, πάνω από την εξωτερική πόρτα σπιτιού και παριστάνει τον ΄γιο Γεώργιο έφιππο να καρφώνει με το κοντάρι το δράκοντα-διάβολο. Το λιθανάγλυφο έχει χρονολογία 1867.

Στην ίδια γειτονιά, υπάρχει μια εντοιχισμένη πλάκα με ένα ανάγλυφο σταυρό σε κυκλικό περίζωμα και χαραγμένα στις τέσσερις γωνίες τα αρχικά του ονόματος του ιδιοκτήτη. Η χρονολογία που αναγράφεται πάνω στο λιθανάγλυφο είναι 1838.

Επιπλέον, στο ανώφλιο ενός σπιτιού (σπίτι της οικογένειας Καμαρατάκη), μπορεί να δει κανείς ένα λιθανάγλυφο το οποίο αναπαριστά μια υπεραπλουστευμένη σχηματικά εκκλησία. Στο κέντρο της είναι σκαλισμένος ο φυλακτήριος σταυρός και στα ενδιάμεσα κενά είναι χαραγμένη βραχυγραφημένη η γνωστή ρήση ΙΣ ΧΡ ΝΙ ΚΑ. Στις άκρες του πέτρινου ανώφλιου είναι χαραγμένα δύο κυπαρισσάκια. Στη βάση του σταυρού αναγράφεται η χρονολογία 1888 και το όνομα του νοικοκύρη. Στο σπίτι δίπλα στην εκκλησία της Αγ. Ειρήνης και Πελαγίας (σπίτι του παπά Δημήτρη Ψαλιδάκη), πάνω από την πόρτα υπάρχει ένας σκαλιστός φεγγίτης και πάνω από αυτόν βρίσκεται η λιθανάγλυφη παράσταση του Αγίου Δημητρίου. Ο σκαλιστός φεγγίτης αναπαριστά μια εξάκτινη μαργαρίτα, ενώ το λιθανάγλυφο τον 'γιο Δημητριο έφιππο να κρατά υψωμένο το κοντάρι. Επίσης υπάρχει η ημερομηνία κατασκευής 1866 και τα αρχικά του Αγίου.

Υπάρχουν και άλλα λιθανάγλυφα στο χωριό με θέματα όπως τον 'γιο Γεώργιο με το δράκοντα (σπίτι οικογένειας Ν. Γιαλούρη), ένα γυναικείο κεφάλι, ένα ανεμόμυλο, ένα φυλακτήριο σταυρό κ.τ.λ. Επίσης, σώζονται δύο λιθανάγλυφα που στολίζουν την Απάνω Βρύση. Το ένα από αυτά αναπαριστά πεπλατυσμένο σταυρό και κάτω δύο ψάρια, καθώς επίσης ένα ρόδακα που περιβάλλει το στόμιο του κρουνού. Το άλλο αναπαριστά ένα αρχαιοπρεπές αγγείο, πάνω στα χείλη του οποίου κάθονται δύο περιστέρια να πιουν από το αθάνατο νερό. Δύο όρθια κυπαρίσσια και ένα οκτάγωνο συμπληρώνουν τη σύνθεση.

Εκτός από λιθανάγλυφα όπως τα παραπάνω, στο χωριό σώζονται και εκκλησιαστικά. Ένα είναι εκείνο στη μονή των Ξερών Ξύλων το οποίο εντοιχίστηκε πάνω από την εξώπορτα του φρουριακού αυλότοιχου και αναπαριστά το επεισόδιο της δρακοκτονίας. Τέλος, το καμπαναριό στο νεκροταφειακό ναό του Αγίου Νικήτα είναι έργο του πελεκάνου Ψαλιδομανώλη (Εμμ. Ζαχ. Ψαλιδάκη). Αναπαριστά ανάγλυφους ρόδακες και αρχαϊκά ακροκέραμα. Στον ίδιο χώρο υπάρχουν και άλλα επιτύμβια ανάγλυφα.

Παναγία η Βιγλιώτισσα: Στο χωριό Βουλισμένη, στη θέση Βιγλί, βρίσκεται ο ναός της Παναγίας της Βιγλιώτισσας. Πιθανολογείται ότι είναι κτίσμα των αρχών του 14 αι. και είναι σταυρεπίστεγος ναός. Στο ναό ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τις παλιές τοιχογραφίες.

Η θέση Βιγλί θεωρείται προνομιούχο μέρος, καθώς έχει θέα προς τον κάμπο και τα χωριά του Μεραμπέλλου, αλλά και προς τη θάλασσα. Μια παλιά μαντινάδα το επιβεβαιώνει:

‘Αν πας στο Μεραμπέλλο
και στο Βιγλί δεν πας,
θα πει τ’ όμορφο πράμα
πως δεν το αγαπάς’

Λαογραφικά Στοιχεία Δωριών

Πολιτιστικός Λαογραφικός Σύλλογος «Οι Δωριείς»

Ο Πολιτιστικός Λαογραφικός Σύλλογος «Οι Δωριείς» διοργανώνει εκδήλωση (βραδινή χοροεσπερίδα) στις 21/5, κάθε χρόνο, με φαγητό, μουσική και με συμμετοχή του κόσμου από τις γύρω περιοχές.

Λαογραφικά Στοιχεία Επισκοπής

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπής

Ο σύλλογος δραστηριοποιείται στις παρακάτω εκδηλώσεις:

1. Πανηγύρι Αγ. Γεωργίου
2. Εκδήλωση για την Παναγία 14-15/8
3. Καθαρισμός του χωριού (χόρτα, πέτρες, άσπρισμα)
4. Κοπή πίτας την Πρωτοχρονιά: ο Αγ. Βασίλης χρησιμοποιεί γάιδαρο αντί για ελάφι και μοιράζει δώρα.
5. Συμμετοχή σε «Κύρβεια» με λαϊκές βραδιές.

Στην περιοχή αξίζει κανείς να επισκεφθεί την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου που χτίστηκε επί Ιουστινιανού με υπόγεια σήραγγα και στην οποία βρίσκεται η σημερινή εκκλησία του Αγ. Γεωργίου.

Λαογραφικά Στοιχεία Επάνω Χωριού

Πολιτιστικός Σύλλογος Επάνω Χωριού

Ο σύλλογος ιδρύθηκε το 1984. Οι δραστηριότητές του περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Εκδήλωση το 1ο Σάββατο του Αυγούστου, εορτή του Σωτήρος.
2. Δημιουργία πλατείας σε συνεργασία με Δ. Ιεράπετρας.
3. Δημιουργία Βιβλιοθήκης από Συλλογή Νικολάου Στρατάκη.
4. Λαογραφικό Μουσείο.
5. Συμμετοχή στο πρόγραμμα Leader+ για διαμόρφωση χώρου αναψυχής στην τοποθεσία «Κεφαλοβρύση».

Λαογραφικά Στοιχεία Καλαμαύκα

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Στην Καλαμαύκα υπάρχει ο «Αγίοσπηλιος», μια σπηλιά με πολλά σκαλοπάτια. Σύμφωνα με την παράδοση, εκεί ασκήτευε ένας μοναχός με φήμη Αγίου και σ' αυτόν οφείλεται η συγκεκριμένη ονομασία της σπηλιάς. Στις στοές που υπάρχουν εκεί, βρίσκονται ανθρώπινα οστά. Ίσως την εποχή της Τουρκοκρατίας, Χριστιανοί να είχαν βρει εκεί κρησφύγετο και να σφαγιαστήκαν. Στην περιοχή υπάρχει ένα σπήλαιο με αρκετούς σταλακτίτες. Σύμφωνα με την παράδοση, η σπηλιά χρησίμευε ως φωλιά κάποιου θηρίου και γι' αυτό ίσως το λόγο πήρε την ονομασία «Θεριού Κουφάλα».

Πολιτιστικός Σύλλογος Καλαμαύκας «Ο Κάστελλος»

Ο σύλλογος ιδρύθηκε 1982. Έχει την ευθύνη για τις παρακάτω εκδηλώσεις:

1. Μουσική Βραδιά, Καλαμαυκιανό Γλέντι (μόνο Κρητική Μουσική), σε τυχαίες ημερομηνίες.
2. Κάθε Μάιο, Μαραθώνιος «Ορέων Δρόμος» (21,100χλμ). Να σημειωθεί ότι πέρυσι συμμετείχε ο υπεραθλητής Γεώργιος Κούρος.
3. Παράλληλες εκδηλώσεις: Αγώνας δρόμου δίπλα από τον ποταμό μήκους 2.5 χλμ, Αγώνας δρόμου Παίδων (Γύρος Καλαμαύκας, 1000μ) και πτώση με αλεξίπτωτα.
4. Δύση-Ανατολή: η εκδήλωση «Ο χορός μας ενώνει» (21/8/2005): πραγματοποιήθηκε στις Πηγές Κεφαλόβρυσσου με χορευτές από την Ανατολική Κρήτη (Κρούστα), σε αντιπαράθεση με χορευτές από την Δυτική Κρήτη (Χανιά), οι οποίοι χόρευαν παραδοσιακούς χορούς από τον τόπο τους που δε χορεύονται πια.

5. Συναυλία με το Λουδοβίκο των Ανωγείων
6. Εβδομάδα Εθελοντισμού (2η εβδομάδα του Αυγούστου): διοργανώθηκε πρώτη φορά εφέτος. Έγινε καθαρισμός του ποταμού και δημιουργία λίμνης στις πηγές.
7. Έκθεση φωτογραφίας (Γενάρης 2000) με θέμα τους βράχους της περιοχής, αρχής γενομένης από τον βράχο Κάστελλο, που είναι το έμβλημα της περιοχής.
8. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση «Ο βραχώδης κόσμος της Καλαμαύκας» σε συνεργασία με ΝΑΛ.
9. «Κύρβεια» 2005: Σε συνεργασία με Μορφωτική Στέγη Ιεράπετρας έγινε παρουσίαση με τίτλο «Οδοιπορικό στο βραχώδη κόσμο της Καλαμαύκας»
10. Έκδοση θεματικών ημερολογίων (όχι σε ετήσια βάση): Ημερολόγιο 2002 «Οι εκκλησίες της Καλαμαύκας από αισθητική άποψη», Ημερολόγιο 2007 «Τα χέρια του ανθρώπου».

Λαογραφικά Στοιχεία Ιεράπετρας

Οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι Παρουσιάζονται στο Παρακάτω Κείμενο

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Όταν κάποιος ταξιδέψει στην Ιεράπετρα, μπορεί να δει εκθέματα που αντανακλούν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων- κυρίως της υπαίθρου- και τις ασχολίες τους. Έτσι, μπορεί να επισκεφθεί το Λαογραφικό Μουσείο Βαϊνιάς, το Λαογραφικό Μουσείο Μύρτου και το Λαογραφικό Μουσείο Παπαδιανών.

Διατηρεί επίσης, μουσική σχολή και χορωδίες. Έχει την ευθύνη για τη διοργάνωση της «Πολιτιστικής Άνοιξης», η οποία διαρκεί από το Μάρτιο μέχρι το Μάιο και για τα «Κύρβεια» τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Τα «Κύρβεια» πήραν αυτή την ονομασία από τον Κύρβα, τον πρώτο οικιστή της περιοχής.

Σκοπός του Συλλόγου είναι η καταγραφή παλαιών χορών και η εκμάθησή τους στους νεότερους.

Πολιτιστικός Σύλλογος Διάδοσης και Διάσωσης Πολιτιστικής και Πολιτισμικής Κληρονομιάς Ιεράπετρας

Ο σύλλογος ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 2006. Σκοπός του είναι να βοηθήσει τη Φιλαρμονική του Δήμου Ιεράπετρας (ίδρυση 1952) και να συμβάλει στις δραστηριότητες της μουσικής παιδείας. Στο σύλλογο γίνονται μαθήματα και εκμάθηση μουσικών κομματιών για συγκεκριμένες εορτές. Δεν υπάρχουν εκδηλώσεις ακόμα αλλά είναι στα μελλοντικά σχέδια του συλλόγου (μουσικές εκδηλώσεις και ημερίδες).

Σύλλογος Φίλων Μουσικής

Διατηρεί μουσική σχολή και χορωδίες. Έχει την ευθύνη για τη διοργάνωση της «Πολιτιστικής Άνοιξης», η οποία διαρκεί από το Μάρτιο μέχρι το Μάιο και για τα «Κύρβεια» τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Τα «Κύρβεια» πήραν αυτή την ονομασία από τον Κύρβα, τον πρώτο οικιστή της περιοχής.

Δήμος Ιεράπετρας

Ο σύλλογος ιδρύθηκε το 1975 και αποτελείται από 50 ενεργά μέλη. Πέρυσι πραγματοποιήθηκαν επετειακές εκδηλώσεις στη μικρή πλατεία μπροστά από το διαμορφωμένο χώρο του συλλόγου.

Μια από τις δραστηριότητες του συλλόγου είναι οι εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια του Καρναβαλιού, διάρκειας 3 εβδομάδων, στις οποίες ο δήμος είναι χορηγός. Το Καρναβάλι ξεκίνησε πριν 22 χρόνια και χρηματοδοτείται τα τελευταία 10 χρόνια. Πολύ γνωστό και αγαπητό είναι το «Παιχνίδι του χαμένου Θησαυρού», στο οποίο συμμετέχουν ραδιοσταθμοί, πραγματοποιούνται μουσικές εκδηλώσεις και οργανώνονται παιχνίδια. Στόχος είναι το καρναβάλι να έχει παραδοσιακό χρώμα.

Ο σύλλογος συμμετέχει σε κάθε είδους εκδηλώσεις όπως περιβαλλοντολογικές εκθέσεις και εκθέσεις φωτογραφίας. Στα πλαίσια του συλλόγου, δραστηριοποιείται ομάδα φωτογραφίας. Μάλιστα, το Πολύκεντρο Νεολαίας, το οποίο λειτουργούσε σαν καφενείο, τώρα χρησιμοποιείται ως εκθεσιακός χώρος. Επίσης, τον τελευταίο χρόνο η κινηματογραφική λέσχη προβάλλει ταινίες κάθε εβδομάδα στη συνεδριακή αίθουσα του δήμου. Τέλος, ο σύλλογος έχει οργανώσει θεατρική ομάδα η οποία είναι πλέον από την αιγίδα του Δήμου.

Άλλες δραστηριότητες του συλλόγου που αξίζει να αναφερθούν είναι οι ακόλουθες:

1. Διαμόρφωση αίθουσας εκδηλώσεων στο σχολείο, με σκοπό την οργάνωση εκδηλώσεων όλο τον χρόνο.
2. Συνεργασία με περιβαλλοντολογικές, ποδηλατικές ομάδες.
3. Δημιουργία εικαστικού εργαστηρίου.
4. Έκδοση περιοδικού «Η Απόπειρα».
5. Δημιουργία Σχολής Χορού.
6. Ύπαρξη ιστοσελίδας hollystone.gr που περιέχει τις δραστηριότητες του συλλόγου.

Πολιτιστικός Σύλλογος Ιεράπετρας

Πολιτιστικές εκδηλώσεις και πανηγύρια.

Κάθε καλοκαίρι, τα "Κύρβεια", ένα ποικίλο πρόγραμμα εκδηλώσεων, γεμίζει τις νύχτες με χορό και μουσική, ντόπια φολκλорικά και ποπ συγκροτήματα, συναυλίες διάσημων καλλιτεχνών, προβολές ταινιών, θεατρικές παραστάσεις και εκθέσεις Κρητικών χειροτεχνημάτων.

Το Φεστιβάλ κλείνει πάντα με μια μεγάλη γιορτή, όπου όλοι τραγουδούν και χορεύουν στους δρόμους της παλιάς πόλης!

Παραδοσιακά πανηγύρια με άφθονη ρακή και μεζέδες, γίνονται όλο το χρόνο, σε πολλά χωριά της περιοχής!

Φαγητό και διασκέδαση.

Η Ιεράπετρα φημίζεται και για τη νοστιμότατη κουζίνα της, που έχει σαν βάση το λάδι και τον πλούτο των οπωροκηπευτικών και κτηνοτροφικών της προϊόντων.

Η βραστή γίδα, οι μυζηθρόπιτες, τα ντόπια ντολμαδάκια, η στάκα, οι κολοκυθοκορφάδες και τα ολόφρεσκα ψάρια του Λυβικού, μαγειρεμένα με διάφορους τρόπους είναι μερικές από τις νοστιμιές που μπορείτε να γευθείτε στην πόλη αλλά και σε όλη την περιοχή της Ιεράπετρας.

Λαογραφικό Μουσείο Βαϊνιάς, Ιεράπετρας

Ενας αργαλειός που σάπιζε παρατημένος σ' ένα κηπούλι (μικρός κήπος) στην Βαϊνιά, ήταν το ερέθισμα που έκανε την Βαϊνιώτισσα Ελένη Ροβιθάκη - Αβαμοπούλου, υπάλληλο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής του Υπουργείου Πολιτισμού να ξεκινήσει την ίδρυση της Λαογραφικής Συλλογής -Μουσείου της Βαϊνιάς το 1992. Στο κάλεσμα της ανταποκρίθηκαν με ενδιαφέρον οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι της Βαϊνιάς αλλά και οι κάτοικοι της γύρω περιοχής. Έτσι το 1992 άρχισαν να δημιουργούνται οι πρώτες Λαογραφικές εκθέσεις στη Βαϊνιά και στο φρούριο Καλέ στην Ιεράπετρα, πολύτιμα Λαογραφικά αντικείμενα βγήκαν στο φως από τα μπαούλα της νοικοκυράς, από τις αποθήκες του γεωργού, από τα αλώνια.

Ο αργαλειός με το υφαντό, η κούνια του μωρού, ο σοφράς, το ξύλινο και σιδερένιο αλέτρι του ζευγά, τα άμφια των ιερέων, οι παλιές εικόνες της εκκλησίας, το σπασμένο τέμπλο, το Άγιο Δισκοπότηρο, το παλιό αριθμητήρι, η παλιά σημαία, βιβλία, οι εικόνες των Ηρώων του '21, ο περιστερώνας, ο βολόσιρος, τα κουρούπια, το λυχνάρι, η κασέλα, η νταμιτζάνα, η ξύλινη πλύστρα, η караβάνα και το

παγούρι του στρατιώτη της κατοχής, κεντήματα, υφαντά, πλεκτά, τοποθετήθηκαν ευλαβικά στο παλιό Δημοτικό Σχολείο.

Το κτίριο αυτό παραχώρησε ο Δήμος για να στεγαστεί η Λαογραφική Συλλογή -Μουσείο στη Βαϊνιά. Εκεί αληθινά έργα της Κρητικής Λαϊκής Τέχνης φτιαγμένα με κόπο και μεράκι από τα επιτήδεια χέρια των μαστόρων της εποχής εκείνης δείχνουν την Κρητική Λαϊκή παράδοση, τα έθιμα, τον πολιτισμό και μεγαλείο της Κρήτης.

Πολλά στοιχεία του απaráμιλλου αυτού Κρητικού Πολιτισμού υπάρχουν ακόμα και σήμερα στη Βαϊνιά αφού υπάρχουν γυναίκες που υφαίνουν, πλέκουν, κεντούν και μαγειρεύουν σε "φουφού", γεωργοί ακόμη σπέρνουν, θερίζουν και αλωνίζουν στα αλώνια της Βαϊνιάς.

Η Λαογραφική Συλλογή της Βαϊνιάς συνεχώς εμπλουτίζεται με νέα αντικείμενα και αποτελεί πηγή έρευνας της Λαϊκής Κρητικής τέχνης και ζωής. Το καζάνι, το πατητήρι, το καμίνι, ο φούρνος και το τζάκι που καπνίζουν στη Βαϊνιά δείχνουν πως ο Κρητικός λαός συνεχίζει να πορεύεται περήφανος για την ιστορία του και προσηλωμένος στις Παραδόσεις του.

Λαογραφικά Στοιχεία Καρυδίου

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Καρυδιού «Το Αρέτι»

Κάθε καλοκαίρι στη γιορτή της Αγίας Τριάδας, προστάτιδας του χωριού, διοργανώνεται πανηγύρι. Άλλες δραστηριότητες του Συλλόγου είναι η διοργάνωση Θεάτρου Σκιών και εκδήλωσης με έναν μάγο. Τα Χριστούγεννα προσφέρεται γεύμα και δώρα στα παιδιά του χωριού. Παράλληλα, γίνονται εκδρομές σε διάφορα μέρη.

Λαογραφικά Στοιχεία Κριτσά

Πολιτιστικός Σύλλογος Κριτσά «Λατώ»

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Κριτσά «Λατώ»

Ο σύλλογος έχει να παρουσιάσει τις παρακάτω δραστηριότητες:

1. Απόκριες: γίνεται εκδήλωση με φαγητό και ποτό, καθώς και χοροστάσιο με παραδοσιακά ντυσίματα.
2. η γιορτή του Βοσκού: παλιότερα διοργανωνόταν αυτή η εκδήλωση με την παρουσίαση της παραδοσιακής τυροκομικής.
3. Μαγεροτσικαλιάσματα: εκδήλωση όπου γίνεται επίδειξη παραδοσιακού τρόπου μαγειρέματος φαγητού.

4. Κρητικός Παραδοσιακός Γάμος: γίνεται όποτε βρεθεί ζευγάρι να το επιθυμεί. Ο τελευταίος παραδοσιακός γάμος έγινε το 2002.

- 5. Μνημείο για τη μάχη της Κριτσάς
- 6. Αιμοδοσία
- 7. Προσπάθεια για λαογραφικό μουσείο.

Λαογραφικά Στοιχεία Κρούστα

Πολιτιστικός Σύλλογος Κρούστα

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Κρούστα

Η βασική εκδήλωση που στηρίζεται από τον πολιτιστικό Σύλλογο είναι η γιορτή του εφτάζυμου, η οποία διοργανώνεται τα τελευταία έξι χρόνια και έχει θεσμοθετηθεί. Στην εκδήλωση ψήνονται

ζυμαρικά (λαζάνια) και προετοιμάζεται εφτάζυμο ψωμί το οποίο στη συνέχεια προσφέρεται στους επισκέπτες. Εκτός από τη γιορτή του εφτάζυμου, κάθε Πάσχα ο σύλλογος διοργανώνει γλέντι και το καλοκαίρι γίνονται συναυλίες και διάφορες εκθέσεις. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για τη δημιουργία λαογραφικού μουσείου σε χώρο του πολιτιστικού συλλόγου.

Λαογραφικά Στοιχεία Θρυπτής

Πολιτιστικός Σύλλογος Θρυπτής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου
Πολιτιστικός Σύλλογος Θρυπτής

Διοργανώνει τη γιορτή της Ρακής στα μέσα - τέλη Ιουνίου, μετά το κλείσιμο των σχολείων. Στην περιοχή υπάρχει εκκλησία του Σταυρού, στην οποία λειτουργεί ξενώνας, με έξοδα του Πολιτιστικού Συλλόγου Ορεινού. Ο ξενώνας φιλοξενεί τους ορειβάτες που επισκέπτονται την περιοχή.

Οι πιο σημαντικές εορτές της περιοχής είναι του Τιμίου Σταυρού (14 Σεπτέμβρη), του Αγ. Νικήτα (16 Σεπτέμβρη) και της Αγ. Άννας (24-25 Ιουλίου).

Λαογραφικά Στοιχεία Κάτω Χωριού

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Κάτω Χωριού

Ο σύλλογος διοργανώνει πανηγύρι στην πλατεία του χωριού στις 20 Ιουλίου, εορτή του Προφήτη Ηλία. Επίσης, διοργανώνει τη Χριστουγεννιάτικη εορτή για τα παιδιά κατά τη διάρκεια της οποίας μοιράζονται δώρα και γίνεται στολισμός της πλατείας.

Άλλες δραστηριότητες του συλλόγου είναι η θεατρική παράσταση στα πλαίσια των Κυρβείων (13 Ιουλίου) και το μοίρασμα παραδοσιακών γλυκών στην εκκλησία (Πάσχα).

Λαογραφικά Στοιχεία Λιμνών

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Η δημοτική ποίηση περιγράφει το χωριό και αφηγείται τη ζωή του ιερομόναχου Εφραίμ «Χατζή Πατέρα» που έζησε στις Λίμνες:

Εις το νομό του Λασιθιού είναι το Μεραμπέλλο
με τσ' ομορφιές της φύσεως τ'χει ο Θεός πλασμένο.

Σαν το Λεκανοπέδιο μοιάζει και σαν τη σκάφη
και τα χωριά σαν πρόβατα να βόσκουν σε χωράφι.

Στη σκάφη αυτή την όμορφη ευρίσκονται κτισμένες
οι Λίμνες που μ' αμυγδαλιών ανθούς είν' στολισμένες.

Κι όσοι τις επισκέπτονται θέλουν το κι αν δε θέλουν
όλοι τις ονομάζουνε Νύμφη του Μεραμπέλλου.

Κι από τα γύρω τα χωριά το πράμα φανερό 'ναι
πως πιο στρωτό σωπατερό και ομορφότερό 'ναι.

[ ]

Στην ανατολική μεριά στην άκρη εκεί πέρα
είν' η Ευαγγελίστρια με το Χατζή Πατέρα.

Εκεί 'κανε τα θαύματα και γιάτρευε τσ' αρρώστους

διαβαστικά εις τους τυφλούς και βρίσκανε το φως τους.

Πνευματικό ανάστημα και με μορφή αγία
Αδάμαντα που εκόσμησε όλη την επαρχία.

Στου Μεραμπέλλου τον μπαζέ στις Λίμνες εδώ πέρα
έζησε ο Όσιος Εφραίμ ο γνωστός Χατζή Πατέρας.

Πού'χε αγάπη στο Θεό ευλάβεια και πίστη
κι η φήμη του είχε απλωθεί σ' ολόκληρη την Κρήτη. (π. Ν. Λαζαράκης 1995: 13-17)

Μορφωτική Στέγη Λιμνών

Οι δραστηριότητές της συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα:

1. Η Γιορτή της Ρακής, σε τυχαία ημερομηνία μέσα στον Αύγουστο.
2. Κοπή Πρωτοχρονιάτικης Πίτας, μέσα στον Γενάρη.
3. Έκδοση ημερολογίου, σχεδόν κάθε χρόνο.
4. Πανηγύρι της Αγ. Μαρίνας (16-17 Ιουλίου).

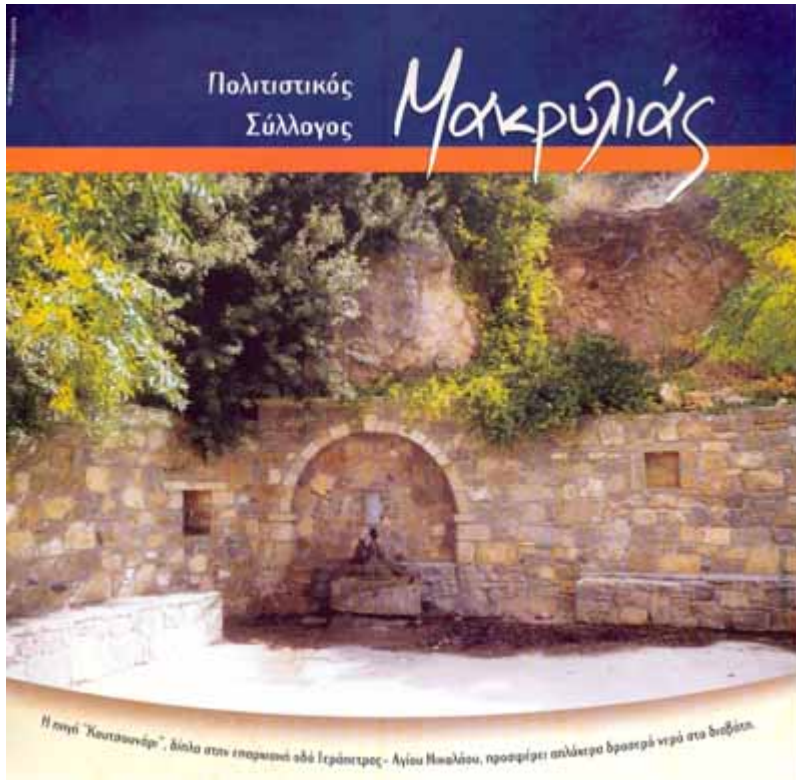
Λαογραφικά Στοιχεία Μακρυλιάς

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Μακρυλιάς

Ο σύλλογος είναι ενεργός τρία χρόνια και έχει την ευθύνη για τις ακόλουθες δραστηριότητες:

1. Κρητικό Πανηγύρι Αποστόλου Πέτρου και Παύλου (29-30 Ιουνίου). Ο επισκέπτης της περιοχής αξίζει να δει το παλαιό μοναστήρι των Αγ Αποστόλων, Πέτρου και Παύλου, καθώς και την παλαιά πετρόχτιστη εκκλησία του Αγ. Αντωνίου.
2. Συμμετοχή στα «Κύρβεια», με διοργάνωση λαϊκής βραδιάς, στο τέλος Ιουλίου έως τις αρχές Αυγούστου.
3. Κοπή πίτας και τραπέζι με εδέσματα και κρητικά φαγητά από τις γυναίκες του συλλόγου. Η εκδήλωση έχει μεγάλη συμμετοχή κόσμου.
4. Απονομή χρηματικών επάθλων στους αριστούχους του χωριού από τα ταμεία του συλλόγου.
5. Συνεργασία με το εκκλησιαστικό Συμβούλιο για συμμετοχή σε εράνους.
6. Έκδοση ημερολογίων
7. Δενδροφύτευση (1000 πεύκα)

8. Προσπάθεια αναπαλαίωσης παραδοσιακής πλύστρας

9. Μοίρασμα αυγών στην εκκλησία μετά την Ανάσταση

Επίσης, ας σημειωθεί ότι υπάρχει η προοπτική να δημιουργηθεί λαογραφικό μουσείο με δωρεές αντικειμένων από κατοίκους της περιοχής.

Λαογραφικά Στοιχεία Μαρωνίας

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Κατά την παράδοση, πήρε το όνομα του πρώτου οικιστή που ήρθε απ' τη Μαρώνεια της Θράκης.

Λαογραφικά Στοιχεία Νεάπολης

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Στην περιοχή της Νεάπολης, ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ένα μεγάλο αριθμό εκκλησιών. Μια από αυτές τις εκκλησίες είναι ο ιερός ναός της «Μεγάλης Παναγίας». Ο ναός εορτάζει στις 15 Αυγούστου και τότε οργανώνονται εκδηλώσεις με καλλιτεχνικό και πνευματικό περιεχόμενο, καθώς επίσης τοπικοί λαϊκοί χοροί και αθλητικοί αγώνες.

Ανάμεσα στα πολλά χριστιανικά μνημεία της περιοχής είναι ο «'ι Γιώργης ο καταματωμένος». Πρόκειται για τον παλιό ναό του Αγίου Γεωργίου (Απάνω Γειτονιά) μέσα στον οποίο επί Τουρκοκρατίας- σφαγιάστηκαν ο ιερέας και το εκκλησίασμα την ώρα του εσπερινού.

Λαογραφικό Μουσείο Νεάπολης

Το λαογραφικό Μουσείο της Νεάπολης ιδρύθηκε το 1979 υπό την αιγίδα της Πολιτιστικής και Λαογραφικής Εταιρείας Άνω Μεραμβέλλου. Η λαογραφική αυτή συλλογή βασίζεται σε δωρεές αλλά και σε αγορές της Λαογραφικής Εταιρείας.

Οι αίθουσες του Μουσείου είναι αφιερωμένες σε όλες τις μορφές της παραδοσιακής ζωής. Υπάρχουν εκθέματα για τη θρησκευτική ζωή όπως εικόνες, ξυλόγλυπτα, για την οικογενειακή ζωή, οικιακά σκεύη, μέρη του σπιτιού όπως η κουζίνα, ο στάβλος, η κρεβατοκάμαρα, κλπ.

Επίσης, υπάρχουν εκθέματα από την αγροτογεωργική ζωή και τη ναυτιλία όπως εργαλεία, παραδοσιακό καζάνι.

Γίνεται ειδική αναφορά στην ιστορική και κοινωνική ζωή, με έκθεση όπλων από την κτητική χωροφυλακή και με αναπαράσταση του κουρείου, του καφενείου, του παλιού μπακάλικου και μανάβικου.

Τέλος ειδική μνεία πρέπει να γίνει για το χώρο που φιλοξενεί το σχολείο της εποχής, με θρανία, τα τετράδια των παιδιών και την έδρα του δασκάλου.

Πηγή: <http://physika.lasithinet.gr/>

Λαογραφικά Στοιχεία Νομού Ηρακλείου

Συλλογή Μπουρλώτου (ξεχωριστό αρχείο, φωτογραφίες Νομός Ηρακλείου)

Νομός Λασιθίου - Λαογραφικά Στοιχεία από τον Τουριστικό Οδηγό Λασιθίου, Έκδοση Νομαρχία Λασιθίου 1976

Ε. Πλατάκης, Ε. Πυτικάκης, Ν. Ρεμεδιάκης, Σ. Σπανάκης, Κ. Φραγκούλης

Πηγή: Νομαρχία Λασιθίου 1976

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Η προσήλωση και ο σεβασμός στη προγονική παράδοση αποτελέσαν ανέκαθεν ένα από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα των κατοίκων του νομού μέχρι και τις αρχές του αιώνα μας. Από τότε , και κυρίως ύστερα από τους δυο παγκόσμιους πολέμους, με τις κοινωνικές και άλλες ανακατατάξεις που προκάλεσαν τούτη σε διεθνή κλίμακα, αναφαίνονται οι πρώτες εξωκρητικές επιδράσεις στα πατροπαράδοτα με τα οποία γαλουχηθήκαν γενεές γενεών.

Αναπόφευκτες βέβαια οι επιδράσεις τούτες και από άλλες αφορμές και ιδίως από τις ολοένα σε μεγαλύτερη κλίμακα διακινήσεις του πληθυσμού εκτός της νήσου και αντίστροφα.

Παρ' όλα αυτά το πλατύ κοινό χωρίς να απορρίπτει ανεξέλεγκτα και από στείρα άρνηση κάθε προοδευτική καινοτομία και κάθε εκσυγχρονισμένη ιδέα εξακολούθησε να θεωρεί την παράδοση σαν μια ακριβή προγονική κληρονομιά στην οποία χρωστούσε πολλές από τις σπάνιες αρετές του. Η φιλοξενία, παγκρήτια και πανελληνιά αρετή από την αρχαιότητα ακόμη εξακολουθεί να θεωρείται σαν χρέος ιερό, σαν μια εκδήλωση στοιχειώδους ανθρωπισμού σε σημείο μάλιστα να χαρακτηρίζεται ως αντιτουριστική από εκείνους που τον τουρισμό τον βλέπουν μοναχά σαν βιομηχανία των ξένων όπως άλλωστε είχαν ονομαστεί τούτος όταν άρχισε να οργανώνεται και στον τόπο μας.

Βέβαια ο τουρισμός σε διεθνή κλίμακα απέβη αξιολογότερη οικονομική πηγή, ιδίως στην εισαγωγή του πολυτίμου ξένου συναλλάγματος. Εν πρέπει όμως να αποτελεί και άρνηση μιας πανάρχαιας στοιχειώδους ανθρώπινης αρετής. Δεν εννοούμε φυσικά την ξενία στην πλατιά σημασία που είχε στη αρχαιότητα ο όρος και διατηρήθηκε σαν παράδοση σε πολλές περιοχές της χώρας μας. Όμως μια πρόθυμη εξυπηρέτηση του ξένου, ένα ποτήρι νερό στον περαστικό, κατά τη συνηθισμένη λαϊκή έκφραση, ένα χαμόγελο καλοσύνης και συμπάθειας προς τον άγνωστο και ακατατόπιστο επισκέπτη το τόπου δημιουργεί μια ζεστή ατμόσφαιρα, εξυπηρετική και όχι επιζήμια στο σύγχρονο τουρισμό. Και αυτή τη ζεστή ατμόσφαιρα βρίσκει σε ανάλογο βαθμό κάθε επισκέπτης του νομού ακόμη και σήμερα.

Άλλη προγονική παράδοση από τις ευγενέστερες στα χωριά με και στα μικρά αστικά κέντρα είναι η φιλιά και η συμπαράσταση προς τον πλησίον σε περιπτώσεις ατυχήματος η οποιαδήποτε μορφή δοκιμασιών της ζωής.

Χωρίς βέβαια να λείπουν οι αντιθέσεις οι έριδες, οι αντιδικίες και τα μικροπάθη, που ενδημούν στις μικρές κοινωνίες σε μια περίπτωση σοβαρής κάπως ανάγκης κανένας δε μένει αδιάφορος και ασυγκίνητος. Ξεχνιούνται τότε οι διαφορές παραμερίζονται οι αντιθέσεις υποχωρούν τα μίσση και όλοι σπεύδουν να προσφέρουν κάποια ηθική βοήθεια κάποια συμπαράσταση η έστω κάποια παρηγοριά και ανακούφιση στον ανθρώπινο πόνο.

Σιμώνουν όλοι κατά τη λαϊκή έκφραση. Και ο πόνος γλυκαίνει κάπως με τούτη την πάνδημη συμπαράσταση. Το φαινόμενο συνηθέστατο που πραγματικά εντυπωσιάζει ένα ξένο επισκέπτη πιθανώς να οφείλεται και στο βαθύ θρησκευτικό αίσθημα που όχι μοναχά δεν υπέστη κάμψη στην εποχή μας άλλα αντίθετα σε πείσμα και από αντίδραση σε μερικές απαράδεκτες καινοφανείς θεωρίες παρουσιάζεις μια αξιοσημείωτη έξαρση.

Μια άλλη πανάρχαια παράδοση, το λαϊκό ξεφάντωμα σε δημοσιές και οικογενειακές συγκεντρώσεις, που όχι σε πολύ παρωχημένη εποχή έδιδε ένα ξεχωριστό χρώμα στη ζωή του τόπου, υπέστη βέβαια την αναπόφευκτη επίδραση των σύγχρονων εξελίξεων και των μοντέρνων μέσων και των τρόπων ψυχαγωγίας, όχι όμως σε βαθμό που παρουσιάζεται σε άλλες περιοχές.

Το δοξάρι της λύρας βρήκε και στις σύγχρονες γενιές ξακουστούς τεχνητές στις καντηλιές όπως λέγονται τα ποικίλα λαϊκά μοτίβα στα οποία τραγούδιονται οι μαντινάδες που τα εφύλαξαν ευλαβικά από τη νοθεία η φανατική προσήλωση στην παράδοση.

Και οι Κρητικοί χοροί με την ξεχωριστή χάρη, τη ζωντανία και την ομορφιά τους, οι γεμάτες έκφραση ορσες τους πηδηχτού κα τα απaráμιλλα σε χορευτικό ρυθμό και σεμνότητα τσακίσματα του πεντοζάλη και του συρτού συχνά σε πανηγύρια και συγκεντρώσεις ξεσηκώνουν μεγάλους και μικρούς ξυπνώντας τους μέσα τους βιώματα από την παλιά προγονική κληρονομιά, πράγμα που φανερώνει πως οι ρίζες της είναι πολύ βαθιές.

Λαογραφικά Στοιχεία Νομού Λασιθίου

Κασσωτάκη Ειρήνη,

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Λασιθίου

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

Η λαϊκή παράδοση, ως αντανάκλαση της ζωής των ανθρώπων, παραμένει ζωντανή στο νομό Λασιθίου. Παρακάτω παρουσιάζονται διαφορετικές πτυχές του λαϊκού πολιτισμού στο νομό, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από έργα και δραστηριότητες των ανθρώπων της περιοχής.

Η τέχνη της αναπαράστασης μορφών και παραστάσεων πάνω στο ξύλο, η ξυλογλυπτική, έχει αφήσει σημαντική κληρονομιά για τις επόμενες γενιές. Οι νιταδῶροι από το Μέσα Λασιθί, οι επαγγελματίες ξυλογλύπτες, διατήρησαν τη σπάνια αυτή τέχνη περνώντας από γενιά σε γενιά τα μυστικά και τις τεχνικές του επαγγέλματός τους.

Επίσης, οι λιθοξόοι, οι λεγόμενοι «πελεκάνοι», βρήκαν τρόπο έκφρασης μέσα από το πελέκημα της πέτρας και της έδωσαν μορφή και ρόλο θρησκευτικό, προστατευτικό και διακοσμητικό. Παραδείγματα λαϊκής έκφρασης των λιθοξόνων, τα λιθανάγλυφα, μπορεί να δει και να θαυμάσει κανείς στο χωριό Βουλισμένη.

Μια άλλη παραδοσιακή τέχνη, που η ιστορία της ανάγεται στη Μινωική εποχή, είναι η αγγειοπλαστική. Παλιότερα, τα εργαστήρια αγγειοπλαστικής άνθιζαν στο νομό Λασιθίου, παρασκευάζοντας σκεύη καθημερινής χρήσης και σκεύη αποθήκευσης. Στο Κεντρί συνεχίζεται η τέχνη της αγγειοπλαστικής, η οποία διατηρεί ακόμα την παράδοση της κατασκευής κεραμικών με τρόπο ανάλογο της εποχής των Μινωιτών.

Πέρα από αυτές τις πτυχές του λαϊκού πολιτισμού οι οποίες συνδέθηκαν και με το βιοπορισμό, η οικοτεχνία αποτέλεσε τρόπο έκφρασης των γυναικών για το στολισμό του σπιτιού ή για την ένδυση των μελών της οικογένειας. Έτσι, η υφαντική τέχνη στον αργαλειό, η κεντητική και πλεκτική τέχνη με τη ραφτοβελόνα, το βελονάκι, την καρτσοβελόνα, το κοπανέλι ήταν και είναι σε μικρότερο βαθμό στις μέρες μας-μια από τις βασικές ασχολίες των γυναικών της υπαίθρου, κυρίως. Ένα άλλο είδος λαϊκής τέχνης που συνδέεται με την οικοτεχνία είναι η πλέξη σιτηρών για τη δημιουργία αντικειμένων καθημερινής χρήσης, όπως είναι τα πανέρια, τα καλαθάκια κτλ. Αντικείμενα λαϊκής τέχνης μπορεί να δει κανείς σήμερα είτε στα σπίτια των ανθρώπων της περιοχής αλλά και σε λαογραφικά μουσεία όπου σώζονται αντικείμενα παλιότερων εποχών.

Τα έθιμα, με τον ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα του Λασιθίου, σχετίζονται κυρίως με τη θρησκευτική παράδοση αλλά και με άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Για παράδειγμα, ανάμεσα στα έθιμα της Μεγάλης Εβδομάδας είναι και το κάψιμο της Φουνάρας, ενώ σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις γνωστά έθιμα ή συνήθειες ήταν το γιάντες, τα απαλέθια κ.τ.λ.

Επιπλέον, η κρητική μουσική παράδοση αντανάκλα το λαϊκό πολιτισμό και παραμένει ένα ζωντανό κομμάτι έκφρασης μέχρι και σήμερα. Η μαντινάδα, το έμμετρα δίστιχο δηλαδή, οι χοροί και η μουσική έχουν ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα στο νομό Λασιθίου και πρωταγωνιστούν σε κάθε κοινωνική εκδήλωση (γάμος, βάπτισμα κ.τ.λ) αλλά και θρησκευτική γιορτή (τοπικά πανηγύρια προς τιμή κάποιου Αγίου).

Τέλος, μέσα στη λαϊκή παράδοση, αξιόλογο ρόλο παίζουν οι θρύλοι και οι μύθοι που έχουν περάσει από γενιά σε γενιά, μέσα από τον προφορικό λόγο. Οι περισσότερες αφηγήσεις αναφέρονται σε νεράιδες και δράκους, σε θαύματα συνδεδεμένα με τη θρησκευτική παράδοση αλλά και σε γεγονότα με αναμειγμένα ιστορικά και μυθικά στοιχεία.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ο Νομός που ανέδειξε ένα Βιτσέντζο Κορνάρο, ύστερα από μια στασιμότητα στα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας, αναδεικνύει συνεχώς πνευματικούς ανθρώπους με μια αξιόλογη πνευματική παραγωγή.

Στις τέχνες, και ειδικότερα στον τομέα της ξυλογλυπτικής, ανέδειξε τεχνίτες ξακουστούς σε ποικίλα έργα και ιδιαίτερα σε διακοσμήσεις εκκλησιών (τέμπλα, Εσταυρωμένους, θρόνους κλπ.) τα περισσότερα των οποίων σώζονται ακόμη, ανεπανάληπτα σε έμπνευση και λεπτότητα εκτέλεσης. Η αγγειοπλαστική εξάλλου έχει να παρουσιάσει αξιοπρόσεκτη ανάπτυξη σε κάθε είδους προϊόντα οικιακής κυρίως χρήσης. Σε προϊόντα οικοτεχνίας, εξάλλου, ο Νομός Λασιθίου έχει να επιδείξει από παλιά μία επίδοση αξιόλογη.

Μια έμφυτη ή και κληρονομική ίσως καλαισθησία διακρίνει ανέκαθεν τις νοικοκυρές του. Ο αργαλειός που δεν έλειπε από κανένα σπίτι, ο αργαλειός στον οποίο μεροξημερώνονταν οι κοπέλες των περασμένων γενιών για να φτιάξουν την προίκα τους, σε μια ευγενικά δημιουργική άμιλλα μεταξύ τους, μας άφησε έργα άριστης τέχνης σε θαυμάσιες διακοσμήσεις, σε συνδιασμό χρωμάτων από ανεξίτηλες φυτικές βαφές, και λεπτότητα εργασίας, έτσι που και η αντιγραφή τους ακόμα από τις σύγχρονες νοικοκυρές να καθιστάται αδύνατη σε πολλές περιπτώσεις.

Μια άλλη πανάρχαια παράδοση, το λαϊκό "ξεφάντωμα" σε δημόσιες και οικογενειακές συγκεντρώσεις, που όχι σε πολύ παρωχημένη εποχή έδινε ένα ξεχωριστό έντονο χρώμα στη ζωή του τόπου, υπέστη βέβαια την αναπόφευκτη επίδραση των σύγχρονων εξελίξεων και των μοντέρνων μέσων και τρόπων ψυχαγωγίας, όχι όμως στο βαθμό που παρουσιάζεται σε άλλες περιοχές.

Το δοξάρι της λύρας βρήκε και στις σύγχρονες γενιές ξακουστούς τεχνίτες στις "κοντυλιές" όπως λέγονται τα ποικίλα λαϊκά μοτίβα, στα οποία τραγουδιούνται οι "μαντινάδες", που τα διαφύλαξαν ευλαβικά από τη νοθεία η φανατική προσήλωση στην παράδοση. Και οι Κρητικοί χοροί με την ξεχωριστή χάρη, τη ζωντάνια και τη λεβεντιά τους, οι γεμάτες έκφραση "όρσες" του "πηδηχτού" (ορσίτη χορού) και τα απaráμιλλα σε χορευτικό ρυθμό και σεμνότητα "τσακίσματα" του "πεντοζάλη"

και του "συρτού" συχνά σε πανηγύρια και συγκεντρώσεις ξεσηκώνουν μεγάλους και μικρούς, ξυπνώντας μέσα τους βιώματα από την παλιά προγονική κληρονομιά, πράγμα που φανερώνει πως οι ρίζες της είναι πολύ βαθιές.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Οι κρητικοί διατηρούν πολλές παραδόσεις και έθιμα, με κορυφαία την παραδοσιακή τελετή του γάμου, που ακόμα και σήμερα διατηρείται σε πολλά χωριά. Μετά την επίσημη έγκριση του πατέρα, με την παρουσία παπά, πραγματοποιείται η τελετή της μνηστείας και αφού συνταχθεί το προικοσύμφωνο, ορίζεται η ημερομηνία του μυστηρίου. Ακολουθεί το "κάλεσμα", όπου προσκαλούνται όλοι.

Μέχρι την ημέρα του μυστηρίου οι συγγενείς και οι φίλοι στέλνουν δώρα, τα λεγόμενα "κανίσκια" που είναι ένα καλάθι με λάδι, τυρί, κρασί και πατάτες. Την παραμονή όλοι βοηθούν τους "προικαδόρους" στη μεταφορά των προικιών της νύφης στο σπίτι του γαμπρού. Τα φορτώνουν πάνω σε στολισμένα άλογα που ακολουθούνται από την πομπή συγγενών και φίλων, ενώ ακούγονται πυροβολισμοί και κρητικές μαντινάδες. Σε όσους συμμετέχουν στη προετοιμασία του γάμου προσφέρονται νόστιμα σπιτικά ξεροτήγανα με μέλι και η περίφημη κρητική κουλούρα με τον υπέροχο στολισμό, που φτιάχνεται μόνο σ' αυτές τις περιπτώσεις.

Η τελετή ξεκινά με πομπή από το σπίτι του γαμπρού που συνοδεύεται από μαντινάδες και ντουφεκίες και καταλήγει στο σπίτι της νύφης. Εκεί μια μαντινάδα τραγουδισμένη από γλυκιά γυναικεία φωνή πείθει την οικογένεια της νύφης να ανοίξει την πόρτα που μέχρι τότε παραμένει κλειστή. Αφού ανταλλάσσονται φιλιά και ευχές, το χτύπημα της καμπάνας ειδοποιεί τους μελλόνυμφους πως πρέπει να κατευθυνθούν προς την εκκλησία.

Μετά τη τελετή, το ζευγάρι φτάνει στο σπίτι του γαμπρού, όπου η μητέρα του ταΐζει τη νύφη καρύδια με μέλι και χαράζει σταυρό στη πόρτα, ενώ η νύφη χύνει μέλι στην είσοδο και σπάει ένα ρόδι, για να γίνει ο γάμος γλυκός σαν το μέλι και καρπερός σαν το ρόδι. Το γλέντι ξεκινά με τραγούδια που λέει πρώτο το ζευγάρι και συνεχίζεται με χορό και φαγοπότι που φτάνουν μέχρι το πρωί.

Ο Κρητικός Γάμος αναβιώνει κάθε καλοκαίρι στο παραδοσιακό χωριό Κριτσά κοντά στον Άγιο Νικόλαο και συγκεντρώνει χιλιάδες επισκεπτών.

Εκδηλώσεις όλο το χρόνο, αναλλοίωτες στο πέρασμά του

Η Κρητική κουλτούρα είναι απίστευτα πλούσια. Οι άνθρωποι λατρεύουν τις γιορτές και βρίσκουν αφορμές για γλέντια και πανηγύρια όλο το χρόνο. Άλλες εκδηλώσεις έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα, άλλες στην πολυτάραχη ιστορία του τόπου και άλλες αντανakλούν την κουλτούρα του σήμερα.

Μπορείτε να γνωρίσετε τους τοπικούς λεβέντικους χορούς παρακολουθώντας τα γλέντια που γίνονται σε όλες τις πόλεις και τα χωριά του Νομού ή ακόμα και στα ξενοδοχεία. Το Πάσχα είναι η πιο σημαντική θρησκευτική εορτή και γιορτάζεται με ευλάβεια. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού πάρα πολλά γλέντια γίνονται στα όμορφα χωριά και αποτελούν μια τέλεια ευκαιρία να γνωρίσετε την πραγματική ψυχή του Λασιθιώτη και να γευτείτε νοστιμότατα παραδοσιακά εδέσματα της κρητικής κουζίνας. Είναι σίγουρα μια μοναδική ευκαιρία να δείτε και την άλλη πλευρά του Νομού Λασιθίου.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Οι κάτοικοι της Κρήτης είναι γνωστοί για τον ιδιόμορφο χαρακτήρα τους αλλά και τη φιλοξενία τους. Αγαπούν τους ξένους, είναι άνθρωποι ευχάριστοι, πρόσχαροι και φιλόξενοι. Όπως μαρτυρά και η ένδοξη πολυτάραχη ιστορία τους, διακατέχονται από μια έντονη επιθυμία για ελευθερία και ανεξαρτησία που αντανakλάται σε όλες τις εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής. Ο έντονος χαρακτήρας τους σε συνδυασμό με τους στενούς συγγενικούς δεσμούς, που διατηρούν αναλλοίωτους, τους οδηγεί πολλές φορές σε υπερβολικές ίσως εκδηλώσεις με αποκορύφωμα τη περίφημη "βεντέτα".

Οι κρητικοί διατηρούν τα τοπικά έθιμα και τις παραδόσεις τους και πολλοί από αυτούς φορούν ακόμα τις παραδοσιακές ενδυμασίες, τραγουδούν παραδοσιακά κρητικά τραγούδια και χορεύουν λεβέντικους τοπικούς χορούς. Ζουν κυρίως από τη γεωργία, την κτηνοτροφία, το εμπόριο και τον τουρισμό που γνωρίζει θεαματική ανάπτυξη. Οι γυναίκες φτιάχνουν αξιόλογα έργα λαϊκής τέχνης, υφαντά, κεντήματα και είδη κεραμικής που πωλούνται σε όλα τα καταστήματα του νησιού.

Λαογραφικά Στοιχεία Μόχλου

Πολιτιστικός Σύλλογος Μόχλου

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Μόχλου διοργανώνει, τα τελευταία 2-3 χρόνια, στις 14 Ιουλίου, εκδήλωση με κρητικό και λαϊκό πρόγραμμα. Άλλη εκδήλωση της περιοχής είναι τα Καζανέματα τα οποία διοργανώνονται στα τέλη του Οκτώβρη με αρχές του Νοέμβρη, κυρίως σε οικογενειακό επίπεδο. Επίσης, στην περιοχή αναπτύσσεται ο εναλλακτικός τουρισμός. Επιπλέον, την Παγκόσμια Ημέρα του Τουρισμού διοργανώνεται ενίοτε εορταστική εκδήλωση. Στην περίπτωση που δεν έχει προγραμματιστεί εκδήλωση, γίνεται οργανωμένο κέρασμα με ρακή και ξεροτήγανα και απευθύνεται κυρίως στους τουρίστες της περιοχής.

Τέλος, διοργανώνεται εκδήλωση με γλέντι την Κυριακή της Αποκριάς και πάρτυ μασκέ.

Λαογραφικά Στοιχεία Μύρτου

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

Σύμφωνα με ένα μύθο, στους Μύθους και στο Μύρτο κατοικούσαν οι Σαραντάπηχοι οι οποίοι προστάτευαν την περιοχή από τις επιδρομές των Σαρακηνών πειρατών.

Λαογραφικά Στοιχεία Ρούσσας Εκκλησιάς

Πολιτιστικός Σύλλογος Ρούσσα Εκκλησιάς

Σύμφωνα με μια παράδοση, το χωριό ονομάζεται «Ρούσσα-Εκκλησιά» γιατί υπήρχε πηγή κάτω από εκκλησία ερυθρού χρώματος. Επίσης, στο χωριό υπάρχει παλιά βρύση που ονομάζεται «Κρήνη του Αξελού», από το όνομα ενός παλιότερου έπαρχου της περιοχής.

Ο σύλλογος του χωριού οργανώνει χοροεσπερίδα το καλοκαίρι σε τυχαία ημερομηνία στην πλατεία του χωριού. Επίσης, ο σύλλογος διατηρεί ομάδα αιμοδοσίας.

Λαογραφικά Στοιχεία Ρίζας

Πολιτιστικός Σύλλογος Ρίζας

Πολιτιστικός Σύλλογος Ρίζας

Στις 14 Σεπτεμβρίου, εορτή του Τιμίου Σταυρού, πραγματοποιείται εκδήλωση για το ολοκαύτωμα των Δυτικών χωριών της Ιεράπετρας. Επίσης, το 1ο Σάββατο του Αυγούστου, διοργανώνεται Ετήσια Συνεστίαση του Συλλόγου για την προβολή των εθίμων του χωριού, με τα παραδοσιακά φαγητά και τους παραδοσιακούς χορούς του χωριού.

Άλλη δραστηριότητα την οποία έχει αναλάβει ο σύλλογος είναι η Βραδιά του Ριζώτη, το τελευταίο 10ήμερο Αυγούστου. Σε αυτή την εκδήλωση μαζεύονται όλοι οι Ριζώτες και αναφέρουν ό,τι έχει να επιδείξει ο καθένας από αυτούς (π.χ. μουσική λύρα, ασκομαντούρα κ.τ.λ.). Επίσης, πραγματοποιείται Αποσπερίδα (σε ακαθόριστο χρόνο), στα πλαίσια της οποίας οι Ριζώτισσες μαζεύονται και λένε κουτσομπολιά ή ό,τι άλλο μπορεί να ενδιαφέρει το γυναικείο πληθυσμό. Επίσης, διοργανώνεται Βραδιά Ρακής στο τέλος του Σεπτεμβρη.

Ο Πολιτιστικός σύλλογος Ρίζας διοργανώνει πεζοπορίες στο βουνό και στο φαράγγι και πραγματοποιεί τη Γιορτή του βουνού.

Τα Χριστούγεννα, αντιπροσωπεία του Συλλόγου επισκέπτεται τους γέροντες του χωριού και τους προσφέρει μία κούτα με γλυκά και στις 30 Ιανουαρίου διοργανώνεται η κοπή της πίτας. Επίσης, πραγματοποιούνται δραστηριότητες την εορτή του Αγίου Σπυρίδωνος (12/12).

Στους άμεσους στόχους του συλλόγου είναι οργάνωση παραδοσιακού Γάμου, καθώς και η συλλογή και αναπαλαίωση οικιακών και αγροτικών εργαλείων, ελαιοτριβείων και αργαλειού για τη δημιουργία λαογραφικού μουσείου.

Τέλος, πραγματοποιείται η Γιορτή παραλίας καθώς και εκδήλωση (σε τυχαία ημερομηνία) που έχει ως σκοπό να συναντηθούν οι χωριανοί κάτοικοι των Αθηνών.

Λαογραφικά Στοιχεία Σητείας

Κασσωτάκη Ειρήνη, Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Λασιθίου

Στην περιοχή της Σητείας μπορεί να επισκεφθεί κανείς το Λαογραφικό μουσείο Σητείας, το Λαογραφικό μουσείο Χαμεζίου και το Λύκειο Ελληνίδων (Παράρτημα Σητείας). Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικότερα μερικά από τα εκθέματα που παρουσιάζονται στο Λαογραφικό μουσείο Σητείας και το Λαογραφικό μουσείο Χαμεζίου.

Το Λαογραφικό μουσείο Σητείας ιδρύθηκε το 1974 και στεγάζεται παραδοσιακό κτίριο του Δήμου. Τα εκθέματα κατατάσσονται σε κατηγορίες και έχουν ως εξής:

Κεντητά: τσεβρέδες, μαξιλάρια χασεδένια με κεντήματα, λινά, χασεδένια και υφαντά τραπεζομάντηλα με κεντήματα και χειροποίητη δαντέλα. Μεταξωτοί (ζωικό μετάξι) χασιλαμάδες που χρησιμοποιούνταν για κλινოსκεπάσματα. Βαμβακερές, λινές, μεταξωτές, υφαντές πετσέτες με διάφορες παραστάσεις και ανθρώπινες μορφές. Τέλος, στα εκθέματα συμπεριλαμβάνονται κουρτίνες με χειροποίητες παραστάσεις Ερώτων και του συμπλέγματος Αφροδίτης και Πάνα.

Υφαντά: Παγκάλια, χιράμια, τάπητες, καρπέτα, τρουβάδες, σακούλες, σακούλια και προσώμια για τη μεταφορά της στάμνας.

Έπιπλα: στα εκθέματα συμπεριλαμβάνεται ένα σκαλιστό σκρίνιο και μια τουαλέτα με το πατροπαράδοτο λαβομάνο, καναπές και κρεβάτι στρωμένα με τα πατροπαράδοτα καλύμματά τους.

Επίσης, εκτίθεται ένας μπουφές, ένα νυφικό μεταλλικό κρεβάτι με ουρανό και κρεβατόγυρους πάνω και κάτω, μια κασέλα στην οποία φύλαγαν την προίκα τους οι νέες και μια παιδική κούνια.

Χειροτεχνήματα: Καθρέπτες με σκαλιστά πλαίσια, φωτογραφιοθήκη, βουρτσοθήκη, τσατσαροθήκη, ψαλιδοθήκη, βελονοθήκη, εφημεριδοθήκη.Υπάρχουν επίσης ρολόγια τοίχου και επιτραπέζια, κάδρα σε πολλά από τα οποία η διακόσμηση έχει γίνει με το ίδιο κουκούλι του μεταξοσκώληκα.

Ενδυμασίες: μπορεί κανείς να δει ανάμεσα στα εκθέματα τη στολή του Σητειακού αγρότη, την βραδυνή επίσημη ενδυμασία των κυριών των αρχών του 20ου αιώνα, επηρεασμένη από την ευρωπαϊκή μόδα και απομεσώρουχα που ανάμεσα τους ξεχωρίζει μια κεντητή πουκαμίσια. Είδη κουζίνας: εκτίθενται μικρά έπιπλα όπως ο σοφράς (το ξύλινο χαμηλό τραπέζι της κουζίνας), καθώς και σκεύη και εργαλεία οικιακής χρήσης όπως κουταλοθήκες, στάμνες, ξύλινη λεκάνη (βερνεγάδο), μαγειρικά σκεύη, σίδερα, φλασκικά, ζυγαριές, μύλοι για άλεσμα και ψήσιμο καφέ, πέτρινα γουδιά, κιούπια, πέτρινος χειρόμυλος και ένας ξύλινος λυχνοστάτης για πολλούς λύχνους. Κεραμικά: πιάτα με σμάλτο με φυτικές διακοσμήσεις, κανάτες για νερό και ελιές, ανθοδοχεία, ποτήρια με επιγραφές και Γιουλαχτάρια για να ραίνουν τον Επιτάφιο.

Εικόνες: υπάρχουν λίγες παλιές εικόνες του Αγίου Δημητρίου, του Ευαγγελιστή Μάρκου και του Ιησού.

Δωμάτιο αργαλειού: Στο μουσείο εκτίθεται ένας πλήρης στημένος αργαλειός και γύρω του είναι τοποθετημένα όλα τα σύνεργά του, δηλαδή διάστρα, ανέμη, ρόκα, αδράχτι, τυλιγάδι, θρομήλι, μάγγανο, χειρόκτενα, σαΐτα). Γύρω στο δωμάτιο υπάρχουν υφαντά και εργαλεία κατεργασίας λιναριού.

Η προφορική λαϊκή παράδοση, όπως εκφράζεται μέσα από το δημοτικό τραγούδι, αντανακλά διάφορες πτυχές της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Τα θέματα που πραγματεύεται έχουν σχέση με την ιστορία, τη θρησκεία, την ξενιτιά, την πολιτική, τον έρωτα. Επίσης, υπάρχουν τραγούδια ευτράπελα και σκωπτικά.

Παρακάτω παρατίθεται ένα τραγούδι το οποίο έλεγαν οι παρέες όταν επισκέπτονταν διάφορα φιλικά σπίτια στις γιορτές, σε πολλά χωριά της περιοχής της Σητείας.

Μόλις η παρέα καθόταν στο στρωμένο τραπέζι, ο σπιτονοικοκύρης σήκωνε το γεμάτο ποτήρι και αφού το άδειαιζε μονορούφι, έλεγε τραγουδιστά συνομιλώντας με την υπόλοιπη παρέα:

-Τίνος είν'η κούπα η μονεβασά;

Η παρέα απαντούσε:

-Του καπετάν Νικόλα του μπέη του πασά

Η παρέα συνέχιζε το τραγούδι απευθυνόμενη στον σπιτονοικοκύρη:

-Πιε το γιε μου πιε το

και ξαναγέμισέ το

Δωσ' του μια να πάει κάτω

να βρει η κορφή τον πάτο

φίλησέ το κι απακάτω

Ο σπιτονοικοκύρης έπινε το κρασί, φιλούσε το ποτήρι από κάτω, το ξαναγέμιζε και η υπόλοιπη παρέα συνέχιζε με το ακόλουθο δίστιχο:

-Δώσε με στο γείτονά σου

απού βρίσκεται κοντά σου (Γαρεφαλάκης 1995: 178)

Οι Σητειακοί θεωρούνται οι πιο διαλεκτοί «χαροκόποι» του Νομού, όπως αναφέρουν και οι παρακάτω στίχοι:

Θ'ακούσεις, λύρα, Στειακή, σκοπό να συρριγώνει

και μαντινάδες ταιριαστές που λεν' οι τραγουδίστρες

και ξεπλανεύουν κοπελλιές και κουζουλαίνουν άντρες

Να πεις και Μουλιανίτικο και τ'Αγριλιού το νάμα

να δεις του κόσμου τ'ομορφιές και διασκορπίσει ο νους σου.

Κασσωτάκη Ειρήνη

Πολιτιστικές Δραστηριότητες

Η Σητεία διατηρεί μέχρι σήμερα ανέπαφη την πλούσια πολιτιστική παράδοση . Πόλη με σημαντικές πολιτιστικές δραστηριότητες , κυρίως την καλοκαιρινή περίοδο , που κάνουν την παραμονή του επισκέπτη μια ενδιαφέρουσα εμπειρία.

Κορνάρεια. Το μεγαλύτερο πολιτιστικό γεγονός του Καλοκαιριού. Γίνεται τον Ιούλιο και τον Αύγουστο και περιλαμβάνει μουσικές, χορευτικές και θεατρικές εκδηλώσεις, εκθέσεις εικαστικών τεχνών και διαλέξεις .

Γιορτή Σουλτανίνας. Τέσσερις ημέρες γλεντιού και χαράς σ' ένα αξέχαστο λαϊκό πανηγύρι, που γίνεται κάθε χρόνο από τις 16 έως τις 22 Αυγούστου προς τιμή της σουλτανίνας. Συμμετέχουν μουσικά συγκροτήματα και γνωστοί καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα.

Γιορτή Αγίας Αικατερίνης (25 Νοεμβρίου). Διοργανώνεται κάθε χρόνο λαϊκός αγώνας δρόμου προς τιμή της Αγίας Αικατερίνης, πολιούχου της Σητείας.

Καρναβάλι Σητείας. Το καρναβάλι της Σητείας διεξάγεται τα τελευταία τρία χρόνια με μεγάλη επιτυχία στην πόλη μας και προσφέρει μία ακόμα ευκαιρία για διασκέδαση στους ντόπιους και τους ξένους επισκέπτες.

Λαογραφικά Στοιχεία Τουρλωτής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

Πολιτιστικός Σύλλογος Τουρλωτής

Στις 15 Αυγούστου διοργανώνεται χοροεσπερίδα με ευρεία συμμετοχή κόσμου από διάφορα μέρη. Την ημέρα εκείνη πραγματοποιείται η περιφορά της εικόνας της Παναγίας, με συμμετοχή της Φιλαρμονικής του Δήμου. Επίσης, στις 6 Αυγούστου, σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αθηναίων γίνεται εκδήλωση με τοπικούς καλλιτέχνες και στις 12-18 Αυγούστου πραγματοποιείται το Παγκρήτιο Τουρνούά Τάβλι με συμμετοχές από όλη την Κρήτη. Στο τέλος του Μαΐου με αρχές Ιουνίου, διοργανώνεται η «Γιορτή του Δεσπόλου» όπου δίδονται δωρεάν μούσμουλα, ενώ φτιάχνονται και καρέκλες στο χρώμα του μούσμουλου.

Άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες της περιοχής είναι οι ακόλουθες:

1. Καζανέματα (κυρίως οικογενειακές εκδηλώσεις με συμμετοχή όμως μεγάλου μέρους του χωριού).
2. Εκδήλωση την Πρωτοχρονιά.
3. Εκδήλωση την Καθαρά Δευτέρα (Κούλουμα).
4. Εκδήλωση του Αγίου Παντελεήμωνα με πανηγύρι (27 Ιουλίου).
5. Οργανωμένες πεζοπορίες και εκδρομές.

Λαογραφικά Στοιχεία Φουρνής

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Λασιθίου

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Φουρνής «Η Ευαγγελίστρια»

Ο Σύλλογος έχει δημιουργήσει το Fourni Net Association (<http://www.fourni.gr>). Οι ποικίλες δραστηριότητές του συλλόγου έχουν να κάνουν με εκδηλώσεις ψυχαγωγικού και μορφωτικού χαρακτήρα, καθώς και με εξωραϊστικές εκδηλώσεις. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες έχουν ως στόχο τον εντοπισμό και την επίλυση λειτουργικών προβλημάτων. Παραδείγματα δραστηριοτήτων του συλλόγου είναι ο εξωραϊσμός της Δεξαμενής Κεραντριάνου και στο άμεσο μέλλον, ο εξωραϊσμός πηγαδιού. Ο Σύλλογος διατηρεί τράπεζα αίματος και γίνονται δύο αιμοδοσίες, το Πάσχα και το καλοκαίρι. Επίσης, ο σύλλογος είναι υπεύθυνος για την ετήσια έκδοση ημερολογίου. Μέσα στο έτος πραγματοποιούνται οι ακόλουθες εκδηλώσεις:

1. Η υποδοχή του Νέου Χρόνου: διοργανώνεται σε υπαίθριο ή σε κλειστό χώρο του συλλόγου, όπου τραγουδιούνται τα κάλαντα και ο Αγ. Βασίλης μοιράζει δώρα στα παιδιά.
2. Τα αποκριγιώματα: διοργανώνονται σε ετήσια βάση, στο χώρο του πολιτιστικού συλλόγου. Ο κάθε επισκέπτης φέρνει τα δικά του φαγητά και ποτά.
3. Του Ευαγγελισμού: επειδή ο Σύλλογος ιδρύθηκε το 1993, με αφορμή την εορτή του Ευαγγελισμού, η ημέρα αυτή έχει ένα ιδιαίτερο εορταστικό κλίμα. Η εορτή διαρκεί από πρωί μέχρι το βράδυ με αρτοκλασία, ψάρια και κρασί.
4. Κυριακή του Πάσχα: όλο το χωριό συμμετέχει στη γιορτή του Πάσχα με σούβλισμα του αρνιού και κόκκινα αυγά.

Να σημειωθεί ότι σε όλες τις εκδηλώσεις γίνεται η ανάλογη διακόσμηση, με ευθύνη του συλλόγου. Ο σύλλογος επίσης, διοργανώνει εκδρομές ψυχαγωγικού και επιμορφωτικού χαρακτήρα. Έχει την ευθύνη για τη διοργάνωση χοροεσπερίδας, σε μεταβλητή ημερομηνία, ανάμεσα στις 15-20

Αυγούστου με φαγητό, ποτό και κρητική ή λαϊκή μουσική. Συμμετέχει στα «Δρίρυα» με θεατρικές παραστάσεις και παραστάσεις θεάτρου σκιών.

Μαζί με το Σύλλογο Φίλων Φουρνής Αθηνών διοργανώνει ομιλία μορφωτικού περιεχομένου και στην ίδια εκδήλωση απονέμονται τιμητικές πλακέτες σε Φουρνιώτες.

Ο σύλλογος έχει πάρει την πρωτοβουλία για τη βράβευση της καλύτερης αυλής του χωριού και κάνει προσπάθεια κυρίως παλαιότερα- για την αναβίωση παλιών εθίμων όπως ο Κλύδωνας, το σπάσιμο των αμυγδάλων, η επεξεργασία του γάλακτος για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων.

Πολιτιστικός Σύλλογος Φουρνής «Η Ευαγγελίστρια»

Λαογραφικό Μουσείο "Μυλόπετρα", Καστέλι Φουρνής

Με πολύ μεράκι και σεβασμό στην παράδοση στην παράδοση της Κρήτης δημιουργήσαμε τη "ΜΥΛΟΠΕΤΡΑ".

Ενα μουσείο που παρουσιάζει όλη τη βιοτεχνική και οικοτεχνική ζωή της Κρήτης από τον περασμένο αιώνα μέχρι τις μέρες μας.

Η "ΜΥΛΟΠΕΤΡΑ" δημιουργήθηκε στο παλιό πετρόχτιστο κτίριο που μόλις πριν μερικά χρόνια εχρησιμοποιείτο σαν παραδοσιακή φάμπρικα (ελαιουργείο) και αλευρόμυλος.

Βρίσκεται στο Καστέλλι Φουρνής ένα από τα ωραιότερα μικρά χωριά του Μεραμβέλου, με ιστορία πλέον των 100 ετών. Σ' αυτόν τον χώρο συγκεντρώσαμε και εκθέτουμε εργαλεία και μηχανήματα που αποτελούσαν τη βάση της αγροτικής οικονομίας του νησιού εδώ και αιώνες. Θα δείτε τις παραδοσιακές μηχανές αλέσματος της ελιάς, εργαλεία για την καλλιέργεια της γης, αντικείμενα οικοτεχνίας, ακόμη παλιές φωτογραφίες και κάρτες από τη ζωή στην Κρήτη αλλά και την υπόλοιπη Ελλάδα, μιας άλλης εποχής.

Λαογραφικά Στοιχεία Σφάκας

Στην περιοχή της Σητείας δραστηριοποιείται ο Πολιτιστικός Σύλλογος Σφάκας, ο οποίος διοργανώνει εκδήλωση με γλέντι την Παραμονή του Τιμίου Σταυρού.

Λαογραφικά Στοιχεία Σελλών

Σύλλογος Ανάπτυξης και Οικολογίας Σελλών

Ο σύλλογος έχει ιστορία δύο χρόνων και οι δραστηριότητές του, μέχρι σήμερα, αφορούν στη γιορτή της Αναλήψεως (γύρω στις 20 Ιουλίου), καθώς και την εκδήλωση της Καθαράς Δευτέρας στην παραλία του Αγ. Αντωνίου (τραπέζι, κούλουμα και πέταγμα χαρταετού).

Λαογραφικά Στοιχεία Αγίου Γεωργίου

Μιλτιάδης Παπαδάκης, Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Αγίου Γεωργίου "Οι Τουρτούλοι"

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος «ΟΙ ΤΟΥΡΤΟΥΛΟΙ»

Δραστηριότητες Του Συλλόγου

A. Καθιερωμένες και επαναλαμβανόμενες:

1. Κοπή Βασιλόπιτας Ευχές
2. Συμμετοχή στο καθιερωμένο Καρναβάλι του Δήμου Σητείας ανελλιπώς και με επιτυχίες. Ελεύθεροι καρναβαλιστές στο χωριό.
3. Συμμετοχή στον εορτασμό εθνικών επετείων
4. Τακτοποίηση, καθαριότητα και ευπρεπισμός του αύλειου χώρου του Σχολείου και των γύρω χώρων με κλαδέματα κλπ.
5. Συντήρηση του σχολείου με βελτιωτικές παρεμβάσεις (σκυρόδεμα κ.α. ύστερα από την παραχώρηση της χρήσης του στο Σύλλογό μας απο τη Ν.Α. Λασιθίου (53398/30.10.2007 Ν.Α. Λασιθίου)
6. Τήρηση εθίμων κατά την περίοδο του Πάσχα
7. Τέλεση μνημόσυνου για τους 300 σφαγιασθέντες εθνομάρτυρες χριστιανούς στις 27 Ιουνίου 1821 από τον τοπάρχη γενίτσαρο Ιβραΐμ Αφεντακάκη με έδρα τους Τουρτούλους.
8. Συμμετοχή στον εορτασμό του πολιούχου Αγ. Κων/νου (21/5) με παραδοσιακό κέρασμα.
9. Πραγματοποίηση καθιερωμένης παραδοσιακής εκδήλωσης την παραμονή της Αγίας Παρασκευής (25/7).

10. Καθιέρωση «ημέρας μούστου» τον Αύγουστο στον αύλειο χώρο της Αγίας Παρασκευής με μουστοπαρασκευάσματα (μουσταλευριά - πετιμέζι).
11. Πραγματοποίηση πολιτιστικής εκδρομής για τα μέλη και τους φίλους μας.(Ενδεικτικά το 2007. Επίσκεψη στο ενυδρείο Κρήτης και στο «Λυχνοστάτη»)
12. Λειτουργία Τράπεζας Αίματος με σημαντικό απόθεμα για τα μέλη και τους φίλους μας.
13. Οργάνωση, πραγματοποίηση και συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις για έκφραση τιμής σε αξιόλογες προσωπικότητες της περιοχής μας.
14. Συμμετοχή σε εκθέσεις με θέμα το Λαϊκό μας πολιτισμό. Ενδεικτικά: 28-30 Μαρτίου συμμετοχή στην Πανελλήνια Έκθεση με θέμα : Πολιτισμός και Αυτοδιοίκηση. Φιλοξενία στο περίπτερο της Ν.Α. Λασιθίου.
15. Συνεργασία με το Δήμο Σητείας για αντιμετώπιση προβλημάτων καθημερινότητας.
16. Συνεργασία με τη Ν.Α. Λασιθίου και άλλους φορείς και Συλλόγους για θέματα ευρύτερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος και ενημερωτικού χαρακτήρα.

Ειδικά για το 2008:

1. Βρίσκεται στο τελικό στάδιο ο ηλεκτρονικός σχεδιασμός και ακολουθεί η εκτύπωση θεματικού συλλεκτικού ημερολογίου τοίχου του 2009 με θέμα: Βενετσιάνικη διαδρομή στη Castellanie di Settia (Sitia).
2. Προκήρυξη διαγωνισμού μαντινάδας ανάμεσα στους Λασιθιώτες στιχουργούς από 23/03/2008.
3. Άμεσος στόχος μας: η αναπαλαίωση παλαιού χαρκιδίου, ύστερα από το αναμενόμενο τις μέρες αυτές δωρητήριο συμβόλαιο από τους ιδιοκτήτες του, για να λειτουργήσει ως Λαογραφικό Μουσείο με εκθέματα τα ξυλόγλυπτα του αείμνηστου Εμμανουήλ Θ. Περάκη (Χαρκία).

Λαογραφικά Στοιχεία Αγίου Νικολάου

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Λασιθίου, Λαογραφικό Μουσείο Αγίου Νικολάου, Δρίτσα Ειρήνη
Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Ο Άγιος Νικόλαος ήταν ανέκαθεν η πραγματική καρδιά της Κρήτης. Η ψυχή και η ιδιοσυγκρασία των κατοίκων ολόκληρης της περιοχής εξωτερικεύεται με πάθος σε χίλιες δυο μορφές. Τα παραδοσιακά έθιμα, τα γλέντια και τα πανηγύρια είναι βαθιά ριζωμένα στον τρόπο ζωής ολόκληρης της περιοχής, ενώ η πλούσια θρησκευτική και πολιτιστική παράδοση συνθέτει τη φυσιογνωμία του τόπου πιο πολύ από κάθε άλλη περιοχή της Μεγαλονήσου, διατηρώντας τα χαρακτηριστικότερα έθιμα με τα οποία γαλουχήθηκαν πολλές γενιές.

Πανάρχαια παράδοση είναι και το λαϊκό ξεφάντωμα σε όλες τις γιορτές, τους γάμους και τις συγκεντρώσεις, που δίνει παντού και πάντα ένα ξεχωριστό χρώμα στη ζωή του τόπου και διατηρείται αυθεντικό, όσο σε ελάχιστες άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Το δοξάρι της λύρας βρήκε και στις σύγχρονες γενιές ξακουστούς δεξιοτέχνες στις κοντυλιές όπως λέγονται τα ποικίλα λαϊκά μοτίβα με τα οποία τραγουδιούνται οι μαντινάδες. Ο Άγιος Νικόλαος είναι γεμάτος ενδιαφέροντα όλο το χρόνο. Οι εκδηλώσεις ξεκινούν από την ημέρα της γιορτής του πολιούχου Αγ Νικόλα κάθε Δεκέμβρη και φτάνουν μέχρι την αλλαγή της επόμενης χρονιάς που γίνεται συμβολικά με μια μεγάλη τοπική γιορτή, στο κέντρο της πόλης. Κάθε Άνοιξη, η δαφνοστόλιστη Κυριακή των Βαΐων, η αναπαράσταση της Σταύρωσης και η Ανάσταση με το περίφημο "Κάψιμο του Ιούδα" στη Λίμνη, μέσα σε μοναδική σε ένταση ατμόσφαιρα, κάνουν το Πάσχα πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες απ' όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Αργότερα, το μεγάλο πανηγύρι στην εκκλησία της Ανάληψης στον Αλμυρό, με υπαίθρια αγορά και γνήσιο κρητικό γλέντι, σηματοδοτεί την αρχή ενός ακόμα υπέροχου καλοκαιριού.

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Λασιθίου

Στην περιοχή του Αγίου Νικολάου μπορεί κανείς να επισκεφθεί το Λαογραφικό Μουσείο «η Ίστρια Ζωή», το Λαογραφικό Μουσείο Νεαπόλεως, το Λαογραφικό Μουσείο Λιμνών και το Λύκειο Ελληνίδων Παράρτημα Αγ. Νικολάου.

Το λαογραφικό Μουσείο Αγίου Νικολάου, ιδρύθηκε το 1978 από την "ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ" (Π.Ε.Α.Κ.) και όλο το πλούσιο αρχικό υλικό προέρχεται από ευγενική δωρεά της Περιγητικής Λέσχης Αγ. Νικολάου.

Έκτοτε η συλλογή εμπλουτίζεται συνεχώς με καινούρια αντικείμενα.

Η επίσκεψη στο Λαογραφικό Μουσείο Αγίου Νικολάου θα σας δώσει μια ικανοποιητική εικόνα για τα έργα και τη δράση των παλαιότερων Κρητικών της περιοχής.

Το Μουσείο φιλοξενεί πλούσια και θαυμάσια συλλογή από εκατοντάδες αυθεντικά δείγματα κρητικής λαϊκής τέχνης και κυρίως υφαντά και κεντήματα, όπου ορισμένα απ' αυτά είναι μοναδικά. Διαθέτει επίσης μια καλή συλλογή Βυζαντινών εικόνων, μια άρτια, σειρά ξυλόγλυπτων μικροαντικειμένων, κρητικές στολές, αντικείμενα νοικοκυριού και χειροτεχνίας, καθώς χειρόγραφα βιβλία και άλλα έγγραφα παλιά.

Φιλοξενεί επίσης δύο επώνυμες συλλογές (αξιομίμητες δωρεές προς το Μουσείο) α) Τα όπλα του στρατηγού Ιωάννου Αλεξάκη και β) μια συλλογή τσεβρέδων, κεντημάτων και κρητικών πετσετών της Κας Χρυσούλας Ξανθουδίδου-Κουνδούρου.

Το Μουσείο είναι ανοικτό κάθε μέρα (εκτός Σαββάτου) ώρες 09.30-13.30 & 17.00 21.00.

Βρίσκεται απέναντι από τη γέφυρα, δίπλα στο Γραφείο Πληροφοριών του Δήμου.

Σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Αγ. Νικολάου:

Εταιρεία Γραμμάτων Ανατολικής Κρήτης.

Η Εταιρεία Γραμμάτων Ανατολικής Κρήτης συγκροτείται από εκπροσώπους όλων των επαρχιών του Νομού (33 μέλη). Κύριος στόχος της Εταιρείας είναι η διοργάνωση τιμητικών εκδηλώσεων για προσωπικότητες που προάγουν τις επιστήμες και τον πολιτισμό. Αναλυτικότερα, η Εταιρεία επικεντρώνεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

1. Μαζί με τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ψυχρού «Ο Ξένιος Ζεύς» έχει αναλάβει τη συνδιοργάνωση των Δικταίων. Το συγκεκριμένο γεγονός λαμβάνει χώρα στα μέσα Αυγούστου και συμπεριλαμβάνει την οργάνωση αγώνων, εκθέσεων και την παρουσίαση χορευτικών.

2. Σε συνεργασία με το Δ. Λεύκης, τον Αύγουστο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις στη Βόϊλα (μεσαιωνικό κάστρο Χαντράς, Σητεία) όπου υποστηρίζεται ότι βρίσκεται η κατοικία των προγόνων του Δ. Σολωμού.
3. Εκδηλώσεις στην Ιεράπετρα σε τρεις αρχαιολογικούς χώρους (2006)
4. Τιμητική εκδήλωση για τον Νικόλαο Παπαδάκη (αρχαιολόγο), ιδρυτή του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης
5. Συγγραφή της Ιστορίας του Νομού από μέλη της Εταιρίας: υπολογίζεται η έκδοση του βιβλίου να γίνει μέσα στο 2007.

Πληροφορίες Σχετικά με τα Πολιτιστικά Γεγονότα της Περιοχής

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου διοργανώνει κάθε καλοκαίρι ένα μεγάλο πρόγραμμα εκδηλώσεων με το όνομα "Λατώ", γεμάτο συναυλίες, παραστάσεις, εκθέσεις έργων Τέχνης, κολυμβητικές επιδείξεις και αθλητικούς αγώνες. Οργανώνονται Κρητικές φεγγαροβραδιές με χορωδίες, μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα απ' όλη την Κρήτη, γλέντια και κρητικούς μεζέδες και άφθονο κρασί, αστέρια του ελληνικού και ξένου πενταγράμμου, θεατρικές παραστάσεις για μικρούς και μεγάλους, Αριστοφανικές κωμωδίες. Το πρόγραμμα κορυφώνεται με ειδικές λογοτεχνικές βραδιές με διαγωνισμούς Ποίησης, Λογοτεχνίας και Θεατρικού έργου, απαγγελίες και απονομές βραβείων.

Λειτουργεί επίσης όλο το χρόνο, η Δημοτική "Κουνδούριος" βιβλιοθήκη, με βιβλία ελληνικά και ξένα, ενώ κάθε Κυριακή γίνεται ξενόγλωσση Λειτουργία στην Εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους. Κάθε χρόνο στις 27 Σεπτεμβρίου, διοργανώνεται μια ειδική " Βραδιά Τουρισμού".

Και πάνω απ' όλα, η φιλοξενία, παγκρήτια και πανελλήνια αρετή από την αρχαιότητα, εξακολουθεί να θεωρείται σαν χρέος ιερό, σαν μια εκδήλωση στοιχειώδους ανθρωπισμού. Η πρόθυμη εξυπηρέτηση του ξένου, μια καλημέρα, ένα τρατάρισμα, δημιουργεί ατμόσφαιρα φιλικής ζεστασιάς που εκδηλώνεται απλά και αβίαστα, σε όλη την περιοχή Μεραμβέλλου, ακόμα και σήμερα. Κάθε δύο χρόνια, γιορτάζεται η Ναυτική εβδομάδα με κολυμβητικούς αγώνες, θαλάσσια σπορ, πυροτεχνήματα και απονομές βραβείων με μεγάλα γλέντια.

Λαογραφικά Στοιχεία Ίστρου

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Μερικά από τα στοιχεία που παρατίθενται στο Λαογραφικό Μουσείο Ίστρου εμφανίζονται παρακάτω.

Παλιά Παραδοσιακά Αντικείμενα

Αργαλειός

Παλιά Παραδοσιακά Αντικείμενα

Μάλλινο παιδικό φουστανάκι

Σίδερο

Καμπανός

Αναπαράσταση Καφενείου

Λαογραφικά Στοιχεία Παλαικάστρου

Οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι Παλαικάστρου Υπάρχουν στο Παρακάτω Κείμενο

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Σε αναπαλαιωμένο κρητικό σπίτι λειτουργεί στο Παλαικάστρο, Λαογραφικό Μουσείο και αναπαράσταση του Παραδοσιακού Κρητικού σπιτιού.

Η όλη φροντίδα λειτουργίας στηρίζεται στους Πολιτιστικούς Συλλόγους ΕΛΕΙΑ & ΙΤΑΝΟΣ με την συμπαράσταση του Δήμου Ιτάνου.

Λαογραφικό Μουσείο Παλαικάστρου

Πηγή: <http://physika.lasithinet.gr/>

Πραγματοποιούνται εκδηλώσεις (πανηγύρια) για την εορτή της Αγ. Τριάδος και για τον εκαπενταύγουστο. Στην περιοχή υπάρχει Surfing Club.

Σύλλογος Φίλων Παλαικάστρου

Εγκαινιάστηκε πρόσφατα το Λαογραφικό Μουσείο Παλαικάστρου το οποίο στεγάζεται σε ένα αναπαλαιωμένο κρητικό σπίτι. Τα εκθέματα του είναι εργαλεία και αντικείμενα χαρακτηριστικά της αγροτικής ζωής των κατοίκων.

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις

Στο Παλαίικαστρο γίνονται δύο πανηγύρια το χρόνο. Την ημέρα της Αγίας Τριάδας (κινητή εορτή) και στις 15 Αυγούστου (Κοίμηση της Παναγίας).

Αυτές οι δύο γιορτές τιμούνται ιδιαίτερα από τους κατοίκους με παραδοσιακή μουσική και χορούς.

Λαογραφικά Στοιχεία Παπαδιανών

Πολιτιστικός Σύλλογος Παπαδιανών

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Παπαδιανών

Ο σύλλογος λειτουργεί οκτώ χρόνια και έχει την ευθύνη για την εκδήλωση στο πλαίσιο των Κυρβείων με 500-600 άτομα (14 Ιουλίου) και την εκδήλωση στις 11 Αυγούστου, για τον εορτασμό του Αφέντη Χριστού (6 Αυγούστου). Τέλος, να σημειωθεί ότι υπάρχει λαογραφικό Μουσείο.

Παραδοσιακό τραπέζι με οικιακά είδη

Λαογραφικά Στοιχεία Χανδρά

Διαχειριστής

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Παρατίθεται υλικό από το Λαογραφικό Μουσείο του Χανδρά. (Περισσότερο φωτ. υλικό στο φάκελο με τις φωτογραφίες)

Μεσοφόρι Γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς

Παλαιά Παραδοσιακά αντικείμενα

Αναπαράσταση παλαιάς αποθήκης

Παλιός Καναπές

Λαογραφικά Στοιχεία Χαμεζίου

Λαογραφικό Μουσείο Χαμεζίου

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Το Λαογραφικό Μουσείο Χαμεζίου, ιδρύθηκε από το πολιτιστικό σωματείο του χωριού, την Μορφωτική Στέγη Χαμεζίου. Το Μουσείο όπως είναι σήμερα έχει κατασκευαστεί σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους. Το έτος 1978 που ιδρύθηκε και η Μορφωτική Στέγη Χαμεζίου, δημιουργήθηκε και η πρώτη πτέρυγα του Μουσείου που περιλαμβάνει το παραδοσιακό κρητικό σπίτι της περιοχής μας του περασμένου αιώνα.

Αποτελείται από ένα καμαρόσπιτο που όπως και σε όλη την Κρήτη είναι ο πιο διαδεδομένος τύπος σπιτιού. Το χώρισμα του χώρου με την καμάρα δημιουργεί στα πλάγια τέσσερις χώρους που έχουν λειτουργική αυτονομία χωρίς να διασπάται η ενότητα του χώρου. Οι χώροι αυτοί χρησιμεύουν για τον ύπνο, το μαγείρεμα, για επισκέψεις. Με μια εσωτερική πόρτα συγκοινωνεί με το αργαλειόσπιτο όπου υπάρχει ο αργαλειός, αλλά συγχρόνως το χρησιμοποιούσαν και σαν αποθηκευτικό χώρο. Η ασχολία των γυναικών με τον αργαλειό έχει κύριο σκοπό τον στολισμό του σπιτιού και της γυναικείας φορεσιάς, και πολύ λιγότερο βοηθά στην ενίσχυση της οικονομίας του σπιτιού.

Όπως το ίδιο το σπίτι έτσι και η οικοσκευή του είναι λιτή. Την αποτελούν ο αργαλειός, οι καρέκλες με το σοφρά, ο καθρέπτης, ένας μεγάλος καναπές, η κασέλα για τη φύλαξη των προικιών, ο καντηλιέρης για το λύχνο που φώτιζε το σπίτι, ο χερόμυλος για την άλεση του σιταριού, τα σταμνιά και τα λαϊνία για το νερό.

Το κτίριο αυτό δωρίθηκε στην Μορφωτική Στέγη Χαμεζίου, από την Ειρήνη Παπαδάκη που έγινε και η πρώτη Πρόεδρος του σωματείου, και η οποία το είχε αγοράσει από τους κληρονόμους του τελευταίου ιδιοκτήτη.

Το έτος 1993 έγινε η κατασκευή της νέας πτέρυγας του Μουσείου ώστε το Μουσείο να πάρει την μορφή που έχει σήμερα. Η νέα πτέρυγα του Μουσείου περιλαμβάνει την παλιά φάμπρικα, για το λάδι, το χαρκιδιό(σιδεράδικο), και μια πολύ όμορφη παραδοσιακή αυλή στην οποία έχουν κατασκευαστεί το πέτρινο πατητήρι για το πάτημα των σταφυλιών, το καζαναριό με το καζάνι, και το φουρνάκι που υπήρχε σε κάθε αυλή, και το οποίο εξυπηρετούσε μόνο τις ανάγκες του σπιτιού. Το άλλο κτίριο αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Τα κτίρια αυτά αγοράστηκαν από τη Μορφωτική Στέγη Χαμεζίου σε ερειπωμένη κατάσταση, και οι ντόπιοι πετράδες με την τέχνη τους ξαναζωντάνεψαν το κτίριο με την πέτρα, έδωσαν το μεράκι τους, ώστε να πάρει την μορφή που μπορεί να θαυμάσει σήμερα ο επισκέπτης του Λαογραφικού Μουσείου

Χαμεζίου.

Σκοπός της Μορφωτικής Στέγης Χαμεζίου είναι να αποτελέσει ο χώρος του Μουσείου, ένα χώρο διάσωσης προβολής και γνωριμίας της πολιτιστικής παράδοσης του τόπου μας. Η όλη προσπάθεια έγινε με πολύ προσοχή και σεβασμό στην πολιτιστική μας παράδοση. Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί ότι σχεδόν όλα τα εκθέματα που εκτίθενται στο Μουσείο, έχουν προσφερθεί αφιλοκερδώς από τους χωριανούς, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό.

Πολιτιστικός Σύλλογος Χαμεζίου

Ο σύλλογος οργανώνει τα Καζανέματα, μέσα στο Δεκαπενταύγουστο. Η εκδήλωση αυτή πραγματοποιείται τα τελευταία 18 χρόνια. Επίσης ο σύλλογος διοργανώνει Λαχειοφόρες αγορές.

Μια άλλη δραστηριότητα του συλλόγου είναι ο Χαμέζιος Δρόμος, ο οποίος οργανώνεται το πρώτο Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου. Η απόσταση του Δρόμου είναι 8300 μέτρα, από το Λιόπετρο (μία περιοχή με ένα ενετικό φρούριο) μέχρι το Χαμέζι. Στο τέλος, πραγματοποιείται η απονομή των βραβείων και ακολουθεί τραπέζι.

Τέλος, να σημειωθεί ότι στην περιοχή υπάρχει λαογραφικό μουσείο, το οποίο ιδρύθηκε το 1978 από την Λαογράφο Ειρήνη Παπαδάκη.

Ελαιοτριβείο

Αναπαράσταση Παραδοσιακής Οικίας

Παραδοσιακό Σιδεράδικο

Παλιός Μύλος

Λαογραφικά Στοιχεία Ψυχρού

Περικλής Πιταροκοίλης, Πρόεδρος Πολιτιστικού Συλλόγου Ψυχρού "ο Ξένιος Ζεύς", Νομαρχιακή

Πηγή: Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης

© Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου

Πολιτιστικός Σύλλογος Ψυχρού «ο Ξένιος Ζεύς»

Τον Αύγουστο του 1994 μια ομάδα ενεργών πολιτών από το Ψυχρό αποφάσισε να προχωρήσει στην δημιουργία ενός πολιτιστικού φορέα ο οποίος πολλά θα μπορούσε να προσφέρει στον τόπο και τους κατοίκους.

Η πρώτη συνάντηση έγινε στις 17 Αυγούστου 1994 στο Κοινοτικό Κατάστημα της τότε Κοινότητας

Ψυχρού. Συμμετείχαν πολλοί Ψυχριανοί, πρόθυμοι όλοι τους για εθελοντική προσφορά. Στη συνάντηση αυτή έλαβαν τον λόγο αρκετοί από τους παρευρισκομένους, ακούστηκαν πολλές προτάσεις και τελικά όλοι συμφώνησαν να γίνει προσπάθεια για την αναβίωση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Ψυχρού «ΧΑΡΑΥΓΗ» που ήδη υπήρχε αλλά βρισκόταν σε αδράνεια.

Για την υλοποίηση αυτής της απόφασης ορίστηκε προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή αποτελούμενη από τους:

1. Πιταροκοίλη Περικλή
2. Πετράκη Κων/νο
3. Μαρκάκη Μαθιουδάκη Φωτούλα
4. Σηφάκη Σπυριδούλα και
5. Στεφανάκη Καραβαλάκη Μαρίκα.

Στην Επιτροπή εδόθη η εντολή να προετοιμάσει άμεσα τις διαδικασίες για αρχαιρεσίες και ανάδειξη Νέου Διοικητικού Συμβουλίου και να συνεχισθεί η εγγραφή νέων μελών.

Πράγματι, με πολύ κέφι και διάθεση για προσφορά, συνεχίστηκε η εγγραφή νέων μελών και ορίστηκε Έκτακτη Γενική Συνέλευση στις 28 Αυγούστου 1994 για την εκλογή Νέου Διοικητικού Συμβουλίου. Η συμμετοχή ήταν πολύ μεγάλη, κυρίως από νέους, και μέσα σε μια ευχάριστη ατμόσφαιρα εκλέχτηκε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο που συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

1. Πιταροκοίλης Περικλής, Πρόεδρος.
2. Πετράκης Κων/νος, Αντιπρόεδρος.
3. Ασταλάκη Ξεζωνάκη Μαρία, Γεν. Γραμματέας.
4. Μαρκάκη Μαθιουδάκη Φωτούλα, Ταμίας.
5. Σηφάκη Σπυριδούλα, Μέλος.
6. Γαλανάκης Χαρίλαος, Μέλος.
7. Στεφανάκης Ιωάννης, Μέλος.

Ο Σύλλογος από την πρώτη στιγμή αγκαλιάστηκε από όλους τους χωριανούς και στηρίχτηκε ηθικά και υλικά, προϋποθέσεις που τον βοήθησαν να προχωρήσει σε πλούσιο και δημιουργικό έργο.

Προτού συνεχίσω θεωρώ απαραίτητο να αναφέρω λίγα λόγια για την αρχική ίδρυση του Συλλόγου. Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Ψυχρού «Η ΧΑΡΑΥΓΗ» είχε ιδρυθεί το έτος 1982 και είχε αναγνωριστεί από το Πρωτοδικείο Λασιθίου με την με αριθμό 209/21-1-1983 Απόφαση του, λειτούργησε λίγα χρόνια

τελευταία όμως βρισκόταν σε αδράνεια. Αυτός ήταν; ο βασικός λόγος που προχωρήσαμε στην αναβίωση του.

Από τις πρώτες ενέργειες του νεοεκλεγέντος Διοικητικού Συμβουλίου ήταν η αναζήτηση μόνιμης στέγης. Για το σκοπό αυτό στείλαμε επιστολή στην τότε Κοινότητα Ψυχρού και ζητούσαμε την παραχώρηση του παλαιού Κοινοτικού Καταστήματος. Το Κοινοτικό Συμβούλιο ευχαρίστως ικανοποίησε το αίτημα μας και μας παραχώρησε τη χρήση του για 50 έτη.

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της 24-4-1995 τροποποιήθηκε το Καταστατικό του εκπολιτιστικού Συλλόγου Ψυχρού «Η ΧΑΡΑΥΓΗ» και ιδρύθηκε « Σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΨΥΧΡΟΥ Ο ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ » με σκοπούς :

Την ανάπτυξη του πνευματικού και πολιτιστικού επιπέδου των μελών

Την καλλιέργεια των ιδανικών της ελευθερίας και κοινωνικής προόδου

Την διατήρηση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Την προστασία του περιβάλλοντος

Την ψυχαγωγία και ανάπτυξη φιλίας μεταξύ των μελών

Κατά τη μέχρι σήμερα λειτουργία του ο Σύλλογος έχει να επιδείξει αξιόλογο έργο. Κατάφερε να κινητοποιήσει και να συνενώσει όλους τους κατοίκους σε μια προσπάθεια για την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου , σε μια περίοδο που η ύπαιθρος δυστυχώς εγκαταλείπεται και ερημώνεται, με πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Θα προσπαθήσουμε μια πολύ σύντομη παρουσίαση των ποικίλων δραστηριοτήτων του.

A. ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

1. ΔΙΚΤΑΙΑ

Κορυφαίες πολιτιστικές εκδηλώσεις με συνδιοργανωτές τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου, το Δήμο Οροπεδίου Λασιθίου, την Εταιρία Γραμμάτων και (Τεχνών Ανατολικής Κρήτης και άλλα Λασιθιώτικα Σωματεία. Πραγματοποιούνται κάθε χρόνο το μήνα Αύγουστο και αποσκοπούν στη διάσωση και διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου. Πρόκειται για εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου που αναφέρονται και έλκουν τα ερεθίσματα τους κυρίως από τη Μινωική και Κλασσική Αρχαιότητα.

Ενδεικτικά σας παραθέτουμε μέρος των εκδηλώσεων που έχουν πραγματοποιηθεί μέσα στα πλαίσια των ΔΙΚΤΑΙΩΝ και σκέφθηκαν από απόλυτη επιτυχία.

1 .Διαλέξεις

«Το λατρευτικό Σπήλαιο του Δία στο Ψυχρό - Δικταίο Άντρο», από τον Διδάκτορα Αρχαιολογίας κ. Αντώνη Βασιλάκη.

«Απονομή Δικαιοσύνης στην Αρχαία Ελλάδα, κατ' αξίαν απονομή της Δικαιοσύνης κατά τον Αριστοτέλη και σύγχρονες αντιλήψεις για τον τρόπο λειτουργίας της », από την Πανεπιστημιακό της Νομικής Σχολής Θράκης κ. Μαρία Μενεγάκη.

«Το Δικταίο Άντρο και οι πρώτοι κάτοικοι του Οροπεδίου Λασιθίου», από τον Αρχαιολόγο κ.Krzysztof Nowicki του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας και Εθνολογίας της Πολωνικής Ακαδημίας Επιστημών.

«Το Οροπέδιο Λασιθίου κατά την περίοδο των επαναστάσεων της Κρήτης 1821-1897», από τον κ. Θεοχάρη Δετοράκη Καθηγητή της Βυζαντινής Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης.

«Συμβολή του Οροπεδίου Λασιθίου στην ανάπτυξη της Παιδείας », από το κ. Ιωάννη Καραβαλάκη, μελετητή της τοπικής ιστορίας

«Με ένα κλαδί ελιάς, από τον Ιδαίο Ηρακλή στο 2004», από την κ. Λήδα Ζαμπετάκη ~ Σακελλάρη, καθηγήτρια Σωματικής Αγωγής.

2. Θεατρικές Παραστάσεις

«ΜΙΝΩΙΚΗ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑΣ», Χορόδραμα από το Λύκειο Ελληνίδων Ηράκλειου σε χορογραφία Μαίρης Μαυράκη.

«ΗΛΕΚΤΡΑ» του Σοφοκλή ,από τον Καλλιτεχνικό Οργανισμό «Μορφές Έκφρασης».

«ΑΧΑΡΝΗΣ» του, Αριστοφάνη , από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βεροίας.

«ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ», από το Θέατρο «Κνωσός»

«ΑΓΓΕΛΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ». Κείμενα από το βιβλίο «ονείρατα της άκαυτης και της καμένης Σμύρνης», ερμηνεία από την Άννα Βαγενά.

«ΜΗΔΕΙΑ» του Ευριπίδη , από την Εταιρεία Θεάτρου ΠΡΟΣΩΔΙΑ

3. Οργάνωση Διαφόρων Εκθέσεων.

Έκθεση με Κρητικά υφαντά

Έκθεση με Κρητικά κεντήματα

Φιλοτελική έκθεση της περιόδου της Κρητικής Πολιτείας Έκθεση ζωγραφικής του Αρχιτέκτονα - ζωγράφου Γιάννη Χαλαμπαλάκη

Λαογραφική έκθεση με θέμα «Θεότητες και Λατρείες στην Ανατολική Κρήτη από τους Μινωικούς στους Ελληνορωμαϊκούς χρόνους».

Έκθεση σε συνεργασία με την ΚΔ' Εφορεία Αρχαιοτήτων και το Πανεπιστήμιο Temple University Philadelphia Pennsylvania με θέμα «Η Αρχαιολογία του Λασιθίου».

Έκθεση Μεταλλοτεχνίας του Αρχιτέκτονα μεταλλοτέχνη Κωστή Δολαψή - Κρασανάκη.

4. Δικταίοι Αγώνες

Οργανώνονται κάθε χρόνο μέσα στα πλαίσια των ΔΙΚΤΑΙΩΝ.

Δικταίος δρόμος. Ο ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ Οροπεδίου Λασιθίου

24.500 μέτρα Δρόμος 2000 μέτρων για μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίου.

Δρόμος 1000 μέτρων για μαθητές και μαθήτριες Δημοτικού.

5. Δεξιώσεις με πλούσια παραδοσιακά εδέσματα

II. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Αναβίωση ηθών κα εθίμων. Καλαντιστάδες με επικεφαλής τον Άγιο Βασίλη με την παραδοσιακή στολή περιέχονται τα σοκάκια του χωριού ψάλλοντας τα παραδοσιακά κάλαντα μπροστά από κάθε σπίτι. Οι νοικοκυράδες τους υποδέχονται πρόθυμα και τους φιλεύουν με καλοχειρίδια. Όλοι μαζί συγκεντρώνονται στο τέλος στην αίθουσα εκδηλώσεων του Συλλόγου και ακολουθεί κρητική βραδιά με συμμετοχή χωριανών και επισκεπτών , στην οποία καταναλώνονται τα καλοχειρίδια που συγκεντρώθηκαν.

III.ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ(30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ)

Ο Σύλλογος συμμετέχει με όση επισημότητα είναι δυνατή στον εορτασμό των Τριών Ιεραρχών, πολιούχων του χωριού, αναβιώνοντας παλιά ήθη και έθιμα. Αρτοπλασία, κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας και παραδοσιακά φαγητά (στιφάδο, τηγανητός μπακαλιάρος , χορτοπιτάκια κλπ) που ετοιμάζονται από τις Ψυχριανές νοικοκυρές και προσφέρονται δωρεάν σε όλους τους παρευρισκόμενους μέσα σε μια πολύ ζεστή και ευχάριστη ατμόσφαιρα.

IV. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΙΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.

Ο Σύλλογος συμμετέχει αναβιώνοντας ήθη και έθιμα. Χορωδία για τα εγκώμια τη Μεγάλη Παρασκευή, κάψιμο του Ιούδα το βράδυ της Ανάστασης και πλούσιο γλέντι με ψήσιμο οβελία, κόκκινα αυγά , πασχαλινό τσουρέκια στην πλατεία του χωριού την ημέρα του Πάσχα με συμμετοχή όλων των χωριανών και πλήθους επισκεπτών.

Άλλες δραστηριότητες του Συλλόγου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Σε συνεργασία με το Δήμο Οροπεδίου Λασιθίου εκδώσαμε το βιβλίο «Δικταίο 'ντρο- το λατρευτικό σπήλαιο του Δία στο Ψυχρό Λασιθίου» του Δ. Αρχαιολόγου Αντώνη Σ. Βασιλάκη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ

Ο Σύλλογος εκδίδει καλαίσθητα ημερολόγια με θέματα που επιλέγονται με προσοχή από την παράδοση , την ιστορία και τις φυσικές ομορφιές του τόπου.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Χαρακτηρισμός του πρώην Δημοτικού Σχολείου Ψυχρού, ως Ιστορικού Διατηρητέου Μνημείου. Το διδακτήριο του πρώην Δημοτικού Σχολείου Ψυχρού, του οποίου η χρήση μας έχει παραχωρηθεί από την πρώην Κοινότητα Ψυχρού αποτελεί Ιστορικό Μνημείο. Είναι από τα πρώτα διδακτήρια που ανεγέρθηκαν στην περιοχή μας με δαπάνες του Μεγάλου Ευεργέτη Αντωνίου Φ. Παπαδάκη, η αρχική του δε μορφή αποτελούσε ένα ιδιαίτερου κάλλους Νεοκλασικό οικοδόμημά. Από την πρώτη στιγμή που παραλάβαμε το διδακτήριο προβήκαμε στις απαραίτητες ενέργειες , προκειμένου να χαρακτηριστεί ως Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο, Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων αναγνώρισε το δίκαιο του αιτήματός μας και προέβη στον χαρακτηρισμό «Διατηρητέο Μνημείο » Ήδη η 7η, Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων έχει αρχίσει τις εργασίες για στερέωση - αναπαλαίωση του Μνημείου.

Αναπαλαίωση του Ιερού Ναού των Αγίων Κυρίλλου και Αθανασίου.

Σε συνεργασία με την Ενορία Ψυχρού και με ιδιαίτερη προσοχή προβήκαμε με τη βοήθεια ειδικού συνεργείου στην αναπαλαίωση του Ιερού Ναού και την ανάπλαση του αύλειου χώρου.

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Εκδρομή στην Τηνο, Οκτώβριος 2003.

Εκδρομή στη Θεσσαλία (Βόλος - Πήλιο - Μετέωρα - Λίμνη Πλαστήρα- Χαλκίδα), Σεπτέμβριος 2004.

Εκδρομή στην Κύπρο (Λάρνακα - Λευκωσία - Τροόδος - Πάφος -Δερύνεια) Ιούνιος 2007.

Εκδρομή στην Πελοπόννησο (Καλάβρυτα - Μέγα Σπήλαιο - Αγία Λαύρα-Πάτρα - Αρχαία Ολυμπία- Ναύπλιο - Επίδαυρος) .Σεπτέμβριος 2005.

Εκδρομή στη ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ (Θερμοπύλες - Γοργοπόταμος -Παναγία Προυσιώτισσα- Καρπενήσι - Μεσολόγγι - Γαλαξίδι - Ιτέα - Δελφοί - Όσιος Λουκάς). Σεπτέμβριος 2006.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω ότι ο Σύλλογος συνεχίζει το πλούσιο έργο του με σοβαρότητα και υπευθυνότητα με μοναδικό κίνητρο την αγάπη μας για τον όμορφο τούτο τόπο και τους ανθρώπους του και την αγωνία μας για την πρόοδο και προκοπή του.

Ο πρόεδρος του συλλόγου,

Περικλής Πιταροκοίλης

Λαογραφικό Μουσείο Οροπεδίου Λασιθίου

ΚΡΗΤΙΚΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΟΠ. ΛΑΣΙΘΙΟΥ)

Στο χωριό Άγιος Γεώργιος λειτουργεί Λαογραφικό μουσείο με πλήθος από αντικείμενα και είδη που παρουσιάζουν λαογραφικό ενδιαφέρον. Το μουσείο χωρίζεται σε δύο τμήματα.

Το πρώτο τμήμα είναι το παλιό σπίτι χτισμένο στις αρχές του περασμένου αιώνα, που κρατάει αυστηρά την τοπική αρχιτεκτονική. Τα αντικείμενα είναι τοποθετημένα με σεβασμό στον φυσικό τους χώρο, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται ολόκληρο το σπίτι με λειτουργική περισσότερη, παρά με μουσειακή μορφή. Η αίθουσα υποδοχής, το κελάρι, ο φούρνος, ο αχυρώνας και ο στάβλος δείχνουν με παραστατικό τρόπο ότι η ζωή που άρχισε εκεί πριν από διακόσια χρόνια, συνεχίζεται αδιάκοπα και ομαλά μέχρι σήμερα. Μια χωριστή αίθουσα συγκεντρώνει τα εργαλεία όλων των επαγγελματιών της

περιοχής. Σε καθορισμένες θέσεις βρίσκονται τα εργαλεία του ξυλουργού, του κουρέα, του τσαγκάρη, του πεταλωτή, του σιδερά, του καφετζή, του καλαθοπλέκτη, του αγγειοπλάστη, κ.α.

Το δεύτερο τμήμα του σπιτιού είναι το νεοκλασικό κρητικό σπίτι των αρχών του αιώνα μας. Σκρίνια, ξυλόγλυπτα έπιπλα, κρεμαστές λάμπες και ρολόγια, κεντήματα εξαιρετικής τέχνης, φωτογραφικό υλικό και άλλα είδη στολίζουν τους χώρους του σπιτιού. Ο πάνω όροφος του σπιτιού λειτουργεί ως πινακοθήκη με έργα ζωγράφων και ξυλογλυπτών της Κρήτης. Στην τελευταία αίθουσα του μουσείου εκτίθενται περίφημα κρητικά υφαντά, στολές, στρατιωτικό υλικό του α' Παγκόσμιου Πολέμου, όπλα και ιστορικά έγγραφα που χρονολογούνται από το 1972. Ξεχωρίζει και εδώ η μεγάλη δωρεά σε υφαντά και κλώστινες συνθέσεις της κυρίας Χρυσούλας Ξανθουδίδη-Κουνδούρου, καθώς επίσης και η πλούσια δωρεά της κυρίας Χρυσούλας Ξειδιανάκη

Μουσείο Ελευθέριου Βενιζέλου

Σε απόσταση λίγων μέτρων από το Λαογραφικό Μουσείο λειτουργεί το Μουσείο ενθυμημάτων του Ελ. Βενιζέλου. Στεγάζεται σε περίτεχνο λιθόκτιστο κτίριο του 1873 με μια εκπληκτική θέα προς τον κάμπο του Οροπεδίου. Φωτογραφικό υλικό και άλλα ιστορικά ντοκουμέντα συνοδεύουν ο Βενιζέλο και σηματοδοτούν την πορεία του από τη γέννηση του, την ανάμιξη του στην πολιτική ως Υπουργού της Κρητικής πολιτείας και μετέπειτα Πρωθυπουργού ως το θάνατο του. Ζωγραφικοί πίνακες με το Βενιζέλο, εφημερίδες του Θερίσου, ιδιόχειρες επιστολές, κάρτ ποστάλ, υφαντά με τη μορφή του, χρυσά και ασημένια μετάλλια, καθώς και τα χρυσά γυαλιά του, αποτελούν ένα σύνολο που ζωντανεύει τη μνήμη του μεγάλου Κρητικού Εθνάρχη.